

ارزیابی و سطح‌بندی روستاهای شهرستان کیار بر اساس میزان بهره‌مندی از شاخص‌های خدماتی و زیرساختی

داوود مهدوی^۱

استادیار جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

آرمین امیری

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و مدرس گروه جغرافیای دانشگاه پیام نور، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۱۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۴/۰۱

چکیده

مروری بر ادبیات توسعه روستایی نشانگر این واقعیت است که علی‌رغم تلاش‌هایی که تاکنون در جهت از بین بردن نابرابری‌ها و توزیع خدمات در مناطق مختلف و به‌ویژه در روستاها صورت گرفته است ولی هنوز شاهد نابرابری و عدم تعادل در توزیع خدمات و ارائه آن‌ها در سطح روستاهای کشور هستیم به‌گونه‌ای با توجه به ارزیابی‌های به عمل آمده هنوز میزان توسعه‌یافتگی روستاها، با توجه به شاخص‌های توسعه، نامتجانس و نابرابر می‌باشد. لذا اولین گام رسیدن به توسعه و به خصوص توسعه روستایی، شناسایی وضع موجود، چگونگی توزیع خدمات و امکانات و میزان بهره‌مندی هر یک از روستاها از این خدمات اقدامی ضروری و غیرقابل‌انکار است، بر این اساس هدف این تحقیق مقاله بررسی، ارزیابی و سطح‌بندی روستاهای شهرستان کیار بر اساس میزان بهره‌مندی هر یک از روستاها به خدمات با استفاده از مدل شاخص مرکزیت بوده است. در این راستا مقاله حاضر با استفاده از روش‌شناسی توصیفی - تحلیلی و با استفاده از ۸ شاخص عمده خدماتی و تعداد ۷۵ نماگر به اولویت‌بندی و سطح‌بندی روستاهای شهرستان کیار پرداخته است، نتایج نشان داد که وضعیت روستاهای مورد مطالعه به لحاظ دسترسی به خدمات و برخورداری از سطح توسعه‌یافتگی به‌طور نابرابر و نامتجانس می‌باشند به‌گونه‌ای که از مجموع کل روستاهای مورد مطالعه، تعداد ۴ روستا شامل روستای دستگرد و امامزاده، دزک و خراجی به ترتیب با امتیازهایی برابر با ۸.۴۷، ۸.۰۳ و ۶.۵۱ جزء روستاهای با بهره‌مندی از خدمات درجه یک و بیشتر می‌باشند و فاصله بسیار زیادی با سایر روستاها ایجاد کرده‌اند.

واژگان کلیدی: اولویت‌بندی، سطح‌بندی، خدمات، شهرستان کیار، مدل شاخص مرکزیت

مقدمه

توزیع عادلانه امکانات و ثمرات توسعه در بین اکثریت جمعیت از خصیصه‌های مهم اقتصادی پویا و سالم می‌باشد. برنامه ریزان فضایی جهت تحقق این امر سعی در کاهش نابرابری‌ها و عدم تعادل‌ها از طریق تدوین و اجرای برنامه‌های متعدد محرومیت‌زدایی و گسترش همه جانبه، جنبه‌های مثبت توسعه‌یافتگی دارند. گام اساسی در این زمینه تدوین برنامه‌های «عدالت اجتماعی» کارآمد و منطبق بر واقعیت‌ها، دستیابی به هدف برتر و شناسایی شرایط موجود می‌باشد. چه بسا عدم شناخت دقیق وضع موجود، کلیه تلاش‌های دست اندرکاران امر محرومیت‌زدایی و کسب عدالت اجتماعی را عقیم می‌گذارد. بنابراین در اجرای برنامه‌های اجتماعی اقتصادی لازم است که تخصیص منابع با توجه به شرایط مناطق انجام گردد. جهت دستیابی به این هدف نیازمند شناخت شرایط موجود هستیم. (مهدوی و کریم زاده، ۲۰۴، ۱۳۸۵)

بیشتر کشورها و برنامه ریزان توسعه ملی و منطقه‌ای در حال حاضر به توسعه همه جانبه روستایی به‌عنوان مشوق فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی درآمدزا و اشتغال‌زا، تأکید دارند. توسعه روستا شهرها، شروع طرح‌های مربوط به امور عمومی، تأمین خدمات اجتماعی و رفاهی و مشارکت عامه در تصمیم‌گیری امور و ایجاد ارتباط مناسب بین جوامع شهری و روستایی به منظور تسهیل توسعه منطقه‌ای و نهایتاً توسعه فیزیکی سکونتگاه‌ها، در برنامه‌ریزی روستایی، بهسازی شرایط زندگی در روستاهاست، لذا باید روستایی بتواند از بهداشت بهتر، آموزش بیشتر و رفاه عمومی مناسب‌تر برخوردار گردد. این موضوع می‌تواند با بالا رفتن سطح تولید ارتباط مستقیم داشته باشد. (ياسوری به نقل از کامران، ۱۹۰، ۱۳۸۳)

بر این اساس شناخت و درک تفاوت‌های موجود میان مناطق روستایی از نظر برخورداری آن‌ها از امکانات و خدمات گوناگون به منظور شناخت سطح توسعه و محرومیت مناطق روستایی، میزان فاصله هر منطقه از اهداف تعیین‌شده، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای، تنظیم برنامه‌های متناسب با شرایط و امکانات مناطق روستایی ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

طی دهه‌های اخیر نیز تعادل بخشی به سطوح توسعه در مناطق مختلف کشور همواره ذهنیت مجریان و برنامه ریزان و پژوهشگران را به خود مشغول داشته است مطالعات و شناسایی مناطق محروم و مطالعات توسعه جامع نواحی و مناطق مختلف کشور در طول دهه‌های اخیر و بعضاً اقدامات اجرایی وسیعی که در این زمینه انجام شده دلیلی بر توجه برنامه ریزان و مجریان، به تعدیل نابرابری‌های منطقه‌ای در سطح کشور و مناطق مختلف آن است. به‌رغم تلاش‌های قابل توجهی که به منظور تخفیف عدم تعادل‌های منطقه‌ای در سطح کشور صورت پذیرفته، هنوز میزان توسعه‌یافتگی مناطق، با توجه به شاخص‌های توسعه، ناهمگون می‌باشد و در این میان به علت اینکه تقریباً ۳۰ درصد از مردم کشور در مناطق روستایی زندگی می‌کنند توجه به این بخش نسبتاً بزرگ از جامعه، و اولویت‌بندی این مناطق از لحاظ طرح‌های توسعه و همگون‌سازی و رفع نابرابری‌ها، ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. بررسی‌های کارشناسی انجام‌شده حاکی از آن است که تخصیص منابع و توزیع امکانات به نحوی بوده که ناهمگنی بین روستاها را تشدید کرده است. بنابراین بایستی اختلافات و نابرابری‌های موجود این مناطق را شناخت و آن‌ها را

به لحاظ امکانات و ویژگی‌های خاص اقتصادی و طبیعی طبقه‌بندی نمود و برای هر منطقه برنامه‌ای متناسب با شرایط آن تنظیم و به اجرا در آورد. (صابری، ۱۳۸۴، ۲)

افزون بر این کیفیت توسعه و زیرساخت‌های آن در اثر برنامه‌ریزی‌های نامطلوب و متمرکز گذشته مسائل عمده‌ای را در روند توسعه روستاهای کشور ایجاد کرده است. ابعاد گوناگون و پیچیدگی ساختاری این موضوع یکی از تنگناهای اساسی در عرضه مدل مناسب برای توزیع اعتبارات به شمار می‌آید. به منظور حل مسائل ناشی از عدم تعادل‌های منطقه‌ای، گام نخست شناخت و سطح‌بندی روستاها از نظر برخورداری در زمینه‌های اقتصادی، زیربنایی و ارتباطات، اجتماعی-فرهنگی، بهداشتی درمانی، آموزشی و... است. (بیات، ۱۳۸۸، ۱۱۳)

در این میان نیز در شهرستان گیاره از توابع استان چهارمحال و بختیاری با دارا بودن ۵۲ نقطه روستایی و پراکندگی روستاهای آن و جمعیت زیاد، دارای مشکلاتی در این نقاط می‌باشد که توسعه و پیشرفت روستایی و به تبع آن منطقه و کشور را با مشکل مواجه می‌کند، که به جهت سازمان‌دهی و برون‌رفت از این مشکلات نیاز است که روستاها را سطح‌بندی کرده و روستاهای دارای قابلیت و توانمندی برای انتخاب مراکز خدمات‌رسانی را شناخت و برنامه‌ای جهت توسعه آن‌ها تدوین کرد. لذا در این مقاله سعی شده است ضمن شناسایی، وضع موجود روستاها، چگونگی برخورداری از خدمات و شناسایی نقاط محروم روستایی، در نهایت، سکونتگاه‌های روستایی شهرستان گیاره را بر اساس میزان بهره‌مندی و توسعه‌یافتگی و به لحاظ شاخص‌های خدماتی همچون: ۱- جمعیت ۲- راه ۳- خدمات آموزشی، فرهنگی ورزشی ۴- خدمات بهداشتی و درمانی ۵- خدمات پست، مخابرات و ارتباطات ۶- خدمات زیربنایی ۷- خدمات مذهبی، سیاسی و انتظامی و ۸- خدمات تجاری، اداری و کارکردی، سطح‌بندی و رتبه‌بندی شوند. لازم به ذکر است که جهت سطح‌بندی روستاها ضمن تجزیه و تحلیل یافته‌ها، با استفاده از مدل شاخص مرکزیت، از طریق نرم‌افزار arc gis به ترسیم نقشه آن‌ها پرداخته شد که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌گردد.

چارچوب نظری و تئوریک تحقیق

برنامه‌ریزی فضایی به‌عنوان روشی که سروکار آن با سرزمین و فضا و جغرافیاست در سراسر جهان عمومیت یافته است (طالشی و امیر فخریان به نقل از توفیق، ۱۳۹۱، ۱۱۳). یکی از مهم‌ترین اهداف برنامه‌ریزی فضایی، با توجه به محدودیت منابع، توزیع بهینه و متعادل خدمات و امکانات بین سکونتگاه‌های مختلف می‌باشد. برای تحقق این امر نیاز به شناسایی سکونتگاه‌های مختلف از نظر میزان برخورداری آن‌ها از امکانات و خدمات گوناگون است، تا از این طریق نقاط محروم و توسعه‌یافته مشخص شده و برنامه ریزان بتوانند برای تعادل فضایی و کاهش فاصله‌های بهره‌مندی بین مناطق اقدام کنند (تقوایی و نوروزی، الف، ۶۰، ۱۳۸۶). در برنامه‌ریزی رشد و توسعه کشور شناخت موقعیت و جایگاه مناطق مختلف از مهم‌ترین عوامل در جهت نیل به پیشرفت می‌باشد. با سطح‌بندی مناطق، اختلافات مکانی، فضایی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آشکار می‌شود. (منفردیان، ۲ و ۳، ۱۳۸۶) هدف برنامه‌ریزی تبدیل و تغییر وضع موجود به وضع مطلوب است و در نتیجه آن نیل به توسعه مد نظر قرار دارد. (تقوایی و نوروزی، ب، ۹۳، ۱۳۸۹).

هدف اصلی برنامه‌های توسعه منطقه‌ای و نواحی روستایی دستیابی به الگویی مناسب برای توزیع سکونتگاه‌ها، امکانات و فعالیت‌ها بر اساس ظرفیت‌های سرزمین و فضای جغرافیایی است. در برنامه‌ریزی فضایی و منطقه‌ای نیز موضوع اصلی رسیدن به چنین الگویی است که در آن، بین عناصر کالبدی، فضاها و فعالیت‌های این مجموعه ارتباط و

انسجام مناسب برقرار باشد (امینی نژاد و همکاران به نقل از جمعه پور ۱۳۸۷، ۱۴۴) و همچنین می‌توان گفت که هدف توسعه، بهبود مداوم زندگی جمعیت بوده، فعالیت، آزادی و مشارکت مناسب و توزیع عادلانه منافع از ارکان اساسی آن به شمار می‌آید (ضرابی و همکاران، به نقل از اتفیلد و یکینز، ۱۳۹۰، ۴). عدم توازن در جریان توسعه بین مناطق مختلف موجب ایجاد شکاف و تشدید نابرابری منطقه‌ای می‌شود که خود مانعی در مسیر توسعه است. (موحد و همکاران، ۱۳۹۰، ۴۴)

همان گونه که توسعه‌یافتگی کشورهای مختلف در مراتب و درجاتی گوناگون قرار می‌گیرد، این روند در داخل یک کشور یا استان نیز در مناطق و بخش‌های مختلف یکسان نیست. با توجه به توزیع فضایی ناهمگن منابع و نیز وجود عوامل مختلف اقتصادی-اجتماعی در مناطق گوناگون، ممکن است روند توسعه‌یافتگی مناطق در بخش‌های مختلف کشاورزی، صنعت و خدمات متناسب نباشد (امینی نژاد و همکاران، ۱۳۸۷، ۱۴۴). توسعه پایدار روستایی تنها مبتنی بر سیاست‌های محیطی نیست و بدون حل مسائل اجتماعی و اقتصادی، توسعه پایدار برای مناطق روستایی محقق نخواهد شد. توسعه پایدار روستایی بر مبنای نگرشی کل‌نگر در راستای تحقق بخشی به ایجاد و استمرار فرایندهای توسعه در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی نواحی روستایی است. پایش چنین رفتاری در عمل، نیازمند توجه به عوامل و عناصر تأثیرگذاری همچون شناخت وضعیت و بررسی امکانات موجود در یک مکان است. (بدری و همکاران، ۱ و ۳، ۱۳۹۰). هر چند گذشت ۶۰ سال از عمر برنامه‌ریزی در ایران، منجر به شرایط زندگی بهتر برای روستاییان شده (Kalantari&other,2008:728) ولی هنوز خیلی از روستاهای کشور فاقد امکانات و خدمات اولیه جهت رفع نیازها و مشکلات خود می‌باشند.

در کشور به دلیل وجود نابرابری‌های کمی و کیفی میان عرصه‌های شهری و روستایی و تشدید آن‌ها طی روندهای دگرگون ساز دهه‌های اخیر، ضرورت جستجوی راه‌های خروج از معضل و تعدیل نابرابری‌ها، به‌ویژه در فضاهای روستایی مطرح است (طالشی و امیرفخریان، ۱۳۹۱، ۱۱۳). در فرایند برنامه‌ریزی برای توسعه روستایی، شناخت ویژگی‌های ساختاری سطوح توسعه‌یافتگی و آگاهی از پتانسیل‌ها و توان‌های محیطی هر منطقه اهمیت زیادی دارد. به‌منظور حل مسائل ناشی از عدم تعادل‌های منطقه‌ای گام نخست شناخت و سطح‌بندی مناطق از نظر میزان برخورداری در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و خدماتی می‌باشد (موسی پور و استعلاجی، ۱۳۸۹، ۱۱۹). امروزه یافتن مکان یا مکان‌های مناسب برای ایجاد یک فعالیت در حوزه جغرافیایی معین، جزء مراحل مهم پروژه‌های اجرایی به‌ویژه در سطح کلان و ملی به شمار می‌آید. مکان‌های نهایی باید همه شرایط و قیود مورد نیاز را ارضاء نماید و عدم بررسی این شرایط و قیود قبل از اجرای چنین پروژه‌هایی نتایج نامطلوب فراوان به دنبال خواهد داشت (رحیمی و نیک سیرت به نقل از صفر نژاد، ۱۳۹۱، ۶۴) که شرط لازم برای پیدا کردن یک مکان مناسب جهت اجرای یک فعالیت خاص، شناسایی و بررسی امکانات و خدمات و کمبودها و محدودیت‌های آن منطقه است.

عدم تعادل در هر ناحیه جغرافیایی، ناشی از دو دسته عوامل، یکی درون ناحیه‌ای و دیگری برون ناحیه‌ای است (تبریزی و همکاران به نقل از مؤمنی، ۱۳۹۲، ۲۰) عوامل درون ناحیه‌ای مانند شرایط طبیعی و جغرافیایی حاکم بر ناحیه، آب، خاک، ژئومورفولوژی و اقلیم، که هر جا این شرایط مناسب باشد چنین ناحیه‌ای برتری محسوس خواهد داشت (تبریزی و همکاران به نقل از سرور، ۱۳۹۲، ۲۰)، عوامل برون ناحیه‌ای نیز در پیشرفت یا عدم پیشرفت نواحی

تأثیر بسزایی خواهند داشت، این عوامل ناشی از سیاست‌گذاری‌ها و نوع استراتژی انتخابی جهت توسعه است (تبریزی و همکاران به نقل از شکویی و مؤمنی، ۲۰۱۳۹۲). بررسی نابرابری وجوه آن در محدوده‌های جغرافیایی مختلف در سال‌های اخیر مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاستمداران قرار گرفته است. وجود نابرابری و ابعاد مختلف آن، از نشانه‌های مهم توسعه‌نیافتگی است زیرا در حقیقت کشورهایی که امروزه به‌عنوان کشورهای توسعه‌یافته شناخته می‌شوند ضمن این که از شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی بالایی برخوردار هستند، توزیع درآمدها و امکانات نیز در آن جوامع نسبتاً عادلانه است. اما در کشورهای توسعه‌نیافته هم مقادیر این شاخصها پایین است و هم توزیع آن بسیار ناعادلانه است. از این رو امروزه از دیدگاه عدالت اجتماعی، توسعه دیگر به معنای رشد تلقی نمی‌گردد بلکه به معنای وجود امکانات و توزیع عادلانه مطرح می‌گردد. برنامه‌ریزان و کارشناسان، ضرورت توسعه متعادل را به دلایل مختلفی مطرح می‌کنند. اول، تأمین عدالت اجتماعی به منظور برخورداری عادلانه و مناسب مناطق مختلف از امکانات، دوم ملاحظات سیاسی به‌عنوان عاملی برای کاهش ناآرامی‌های سیاسی و سوم ملاحظات اقتصادی و اجتماعی که باعث جلوگیری از مهاجرت و تمرکز می‌شود. (منفردیان، ۱۳۸۶، ۲)

از آنجاکه در تمامی برنامه‌ریزی‌ها باید از سنجیدگی استفاده نمود بنابراین برای درک بهتر آن باید از مدل‌ها استفاده کرد. مدل‌ها اساس کمی و تحلیلی برنامه‌ریزی در سطوح مختلف از جمله ناحیه‌ای و محلی را تشکیل می‌دهند. در اصل مدل روشی است که برای انجام تحلیل هدایت‌شده و مرتبط که بر مجموعه داده‌های طبقه‌بندی شده است. (موسی پور و استعلاجی به نقل از آسایش، ۱۳۸۹، ۱۲۱) روش‌ها و مدل‌های اقتصادی-اجتماعی تعیین درجه توسعه‌یافتگی در برنامه‌ریزی ناحیه‌ای عبارت از: روش توسعه‌یافتگی موریس، امتیاز استاندارد شده، روش تاکسونومی، اسکالوگرام، گاتمن... می‌باشند این مدل‌ها با داشتن زبان ریاضی و قابلیت ترکیب شاخص‌ها و متغیرهای توسعه کاربرد گسترده‌ای در تعیین و تحلیل سطوح توسعه برخورداری نواحی روستایی دارند (موسی پور و استعلاجی، ۱۳۸۹، ۱۲۱). همچنین مدل شاخص مرکزیت از جمله روش‌های سطح‌بندی می‌باشد که در عین سادگی در انجام مراحل آن، خروجی و نتایج آن با واقعیت بسیار منطبق می‌باشد. که در این تحقیق از این روش با تلفیق خروجی به وسیله GIS استفاده شده است که شرح کامل انجام مراحل آن در ادامه خواهد رفت. شاخص‌هایی مانند راه، بهداشت، امکانات حمل‌ونقل، ارتباطات، آموزش، انرژی... از جمله شاخص‌هایی هستند که می‌توانند وضع برخورداری یا محرومیت و فقر نواحی روستایی را نشان دهند (shaban, 2000, P.103). که در این تحقیق علاوه بر شاخص‌های ذکر شده شاخص‌های دیگری نیز مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

روستا مراکز تولیدات کشاورزی، دامی، صنایع دستی، و محل تأمین خوراک ۷۶ میلیون نفر جمعیت کشور می‌باشند. تجربه نشان داده در مناطقی که روستاها مورد غفلت واقع شده‌اند مشکلات در عرصه شهری و روستایی بیشتر شده و به همین دلیل عدم توجه به وضعیت موجود و جمعیت روستایی می‌تواند تبعات زیادی در پی داشته باشد. لذا با توجه به اینکه خدمات‌دهی و خدمات‌رسانی به روستاها از ارکان اصلی و نیاز انسانی روستائیان است بی‌توجهی به این موضوع باعث به هم خوردن تعادل اجتماعی، اقتصادی و فضایی و اختلال در نظام سکونتگاهی خواهد شد. در همین رابطه خدمات‌دهی و برخورداری از امکانات و شناخت مشکلات جوامع روستایی گامی مؤثر در جهت تثبیت جمعیت روستایی می‌باشد و تعیین جایگاه مناسب برای این امکانات می‌تواند در آینده کشور مؤثر واقع شود.

لذا با توجه به اینکه وضعیت خدمات‌دهی در روستاهای کشور (روستاهای شهرستان کیار) از وضعیت نامطلوبی برخوردار است پرداختن به این موضوع و ضرورت پرداختن به اثرات مثبت و منفی این مسئله در روستاهای شهرستان کیار قابل توجیه است و رسیدن به این جواب که شناسایی وضع موجود روستاها، شناخت مشکلات و خدمات‌دهی به روستائیان و همچنین ایجاد سازمان فضایی مناسب تا چه حد می‌تواند نیاز روستائیان را برآورده کند ضرورت تحقیق را ایجاب می‌کند.

پیشینه و سوابق تحقیق

• جلال تبریزی و همکارانشان در مقاله‌ای که در سال ۱۳۹۲ با عنوان (تحلیل عدم تعادل فضایی خدمات اقتصادی، اجتماعی شهرستان‌های استان زنجان) به چاپ رساند با استفاده از روش اسکالوگرام شهرستان‌های استان زنجان را با به‌کارگیری ۲۷ شاخص اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد بررسی قرار داد که در نهایت به این نتیجه رسید که (به موازات رشد و توسعه مرکز، نواحی پیرامونی آن روند معکوسی را دنبال می‌کنند، به‌گونه‌ای که نوعی واگرایی و عدم تجانس بین نواحی در ساختار توسعه فضایی استان زنجان، تابع نظام مرکز-پیرامون است و با ادامه این روند، شکاف و نابرابری کنونی عمیق‌تر هم می‌شود) (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۲، ۳۱) و اینکه شهرستان‌های ایچرود، خدابنده، طارم و ماهنشان از شهرستان‌های محروم و عقب‌مانده از توسعه از سایر شهرستان‌های استان می‌باشند و شرایط موجود ایجاب می‌کند که در اولویت و توجه بیشتر قرار گیرند.

• آزادی و بیگ محمدی در تحقیقی با عنوان (تحلیل و طبقه‌بندی سطوح توسعه‌یافتگی نواحی روستایی شهرستان‌های استان ایلام) که در سال ۱۳۹۱ با استفاده از مدل ناموزون موریس و GIS انجام داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که در روستاهای این شهرستان، ضریب توسعه‌یافتگی شاخص‌های اقتصادی از کمترین و شاخص‌های فرهنگی - آموزشی از بیشترین نوسان برخوردار می‌باشند و در کل از نظر شاخص‌های توسعه در وضعیت مطلوبی قرار ندارند. به‌گونه‌ای که اکثر شهرستان‌ها در زمره شهرستان‌های نیمه برخوردار می‌باشند.

• رضوانی در مقاله "سنجش و تحلیل سطوح توسعه‌یافتگی نواحی روستایی در شهرستان سنندج" با استفاده از مدل‌های تاکسونومی و موریس به این نتیجه رسیده است که تفاوت‌ها و نابرابری‌های زیادی در سطح توسعه‌یافتگی در دهستان‌های شهرستان مورد مطالعه وجود دارد. همچنین وضعیت دهستان‌های مورد مطالعه در زمینه اقتصادی بسیار نامناسب‌تر از سایر زمینه‌ها بوده است. (آزادی و بیگ محمدی، به نقل از رضوانی، ۱۳۹۱، ۴۷)

• حسین صابری (۱۳۸۴) در پایان‌نامه خود (تعیین درجه توسعه‌یافتگی روستاهای شهرستان مشکین‌شهر به منظور دستیابی به راهبردهای توسعه با استفاده از روش موریس، به این نتیجه رسید که سطوح توسعه‌یافتگی در روستاهای مشکین‌شهر کاملاً ناهمگون است و روستاهای شهرستان از لحاظ سطوح توسعه تفاوت زیادی باهم دارند، تفاوت زیاد بین نواحی روستایی از لحاظ سطوح توسعه نشانگر این است که امکانات و خدمات در بین نواحی روستایی عادلانه توزیع نشده است. و علت این مسئله علاوه بر عوامل طبیعی و نسبی تصمیمات سیاسی و برنامه ریزان غیر متعهد و غیر متخصص می‌باشند.

• مقصود بیات (۱۳۸۸) در مقاله خود با عنوان (سنجش توسعه‌یافتگی روستاهای بخش کوار شهرستان شیراز با استفاده از روش تحلیل خوشه‌ای، معتقد است که برنامه‌ریزی برای نقاط روستایی تاکنون در کشور ما پاسخ توسعه‌ای

به بار نیورده است. لیکن بهتر است در اولویت‌بندی برای انجام هر کار توسعه‌ای مجموعه‌های روستایی همگن که محدوده مطالعاتی تحقیق از جمله این نواحی است ملاک برنامه‌ریزی قرار گیرند نه نقاط روستایی. تحقیقات زیادی تاکنون در زمینه سطح‌بندی نواحی روستایی انجام شده است که البته در استان چهار محال و بختیاری کمتر دیده شده است از طرف دیگر مطالعات سطح‌بندی با استفاده از مدل شاخص مرکزیت زیاد انجام نشده است لذا در این تحقیق سعی شده است روستاهای شهرستان گیاره با استفاده از مدل شاخص مرکزیت مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرند، که در ادامه شرح کامل آن خواهد رفت.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش از نوع توصیف-تحلیلی بوده و گردآوری اطلاعات آن به دو طریق اسنادی و میدانی صورت پذیرفته است که از اطلاعات اسنادی شامل کتاب، مقاله، مجله، جستجوی اینترنتی، مراجعه به ادارات مربوطه و اخذ آمار سال ۱۳۹۰، در جهت تدوین بیان مسئله، پیشینه و کمک به شناسایی متغیرهای تحقیق مورد استفاده قرار گرفته و روش میدانی که اساس کار این تحقیق را در برمی‌گیرد پرسشنامه می‌باشد بدین صورت که اطلاعات این پرسشنامه از طریق سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استانداری چهارمحال و بختیاری گردآوری شده است. جامعه آماری تحقیق شامل ۵۲ روستای شهرستان گیاره بوده و حجم نمونه مطابق با تعداد کل روستاها برابر با همان ۵۲ روستا و روش نمونه‌گیری به صورت تمام شماری بوده است (برای هر روستا یک پرسشنامه تهیه شده است). روش تجزیه و تحلیل اطلاعات از طریق به‌کارگیری مدل شاخص مرکزیت بوده که با کمک نرم‌افزار ARC GIS توزیع خدمات و سطح‌بندی روستاها بر روی نقشه نشان داده شده است. که در ادامه به توضیح موارد فوق‌الذکر پرداخته خواهد شد.

شاخص‌های مورد مطالعه جهت اولویت‌بندی و سطح‌بندی روستاها

در این مقاله، برای اولویت‌بندی و سطح‌بندی روستاهای شهرستان گیاره از تعداد ۸ شاخص عمده و تعداد ۷۵ نامگر (گویه) مهم استفاده شده است که جدول کامل این شاخص و گویه‌ها را در زیر مشاهده می‌نمایید.

جدول شماره (۱) شاخص‌ها و گویه‌های مورد بررسی شده جهت اولویت‌بندی و سطح‌بندی روستاها

شاخص‌ها	نامگر (گویه‌ها)
جمعیت	کل جمعیت هر یک از روستاها
راه	درجه ۱ (آسفالت)، درجه ۲ (شوسه-جاده) درجه ۳ (خاکی-راه) و درجه ۴ (مال رو)
خدمات بهداشتی و درمانی	۱-حجم عمومی ۲-مرکز بهداشتی درمانی ۳-داروخانه ۴-خانه بهداشت ۵-چاپگاه بهداشت روستایی ۶-مرکز تسهیلات زایمانی ۷-پزشک خانواده ۸-پزشک ۹-دندان‌پزشک ۱۰-دندان‌ساز ۱۱-بیمار یا ماما روستایی ۱۲-بهرورز ۱۳-دامپزشک ۱۴-تکنسین دامپزشکی ۱۵-غسالخانه ۱۶-سامانه جمع‌آوری زباله
خدمات آموزشی، فرهنگی و ورزشی	۱ مهدکودک-۲ دبستان ۳-مدرسه راهنمایی پسرانه ۴-مدرسه راهنمایی دخترانه ۵-مدرسه راهنمایی مختلط ۶-مدرسه راهنمایی شبانه‌روزی پسرانه ۷-مدرسه راهنمایی شبانه‌روزی دخترانه ۸-دبیرستان پسرانه ۹-دبیرستان دخترانه ۱۰-دبیرستان شبانه‌روزی پسرانه ۱۱-دبیرستان شبانه‌روزی دخترانه ۱۲-دبیرستان کاردانش پسرانه ۱۳-دبیرستان کاردانش دخترانه ۱۴-هنرستان فنی و حرفه‌ای پسرانه ۱۵-هنرستان فنی و حرفه‌ای دخترانه ۱۶-بوستان روستایی ۱۷-کتابخانه عمومی ۱۸-زمین ورزشی ۱۹-سالن ورزشی
خدمات پست، مخابرات و ارتباطات	۱-صندوق پست ۲-دفتر پست ۳-دفتر فناوری اطلاعات و ارتباطات ۴-دسترس عمومی به اینترنت ۵-دسترس به روزنامه و مجله ۶-دسترس به وسیله نقلیه عمومی
خدمات زیربنایی	۱-برق شبکه سراسری ۲-گاز لوله‌کشی ۳-آب لوله‌کشی ۴-سامانه تصفیه آب
خدمات مذهبی، سیاسی و انتظامی	۱-مسجد ۲-مامزاده ۳-سایر اماکن مذهبی ۴-امام جماعت ۵-خانه عالم ۶-شورای اسلامی ۷-شورای حل اختلاف ۸-دهیار ۹-پاسگاه نیروی انتظامی
خدمات تجاری، اداری و کارکردی	۱-تأمین مایحتاج اولیه در داخل روستا ۲-تأمین مایحتاج آبادی دیگر ۳-بانک ۴-مرکز خدمات جهاد کشاورزی ۵-مروج کشاورزی ۶-شرکت تعاونی روستایی ۷-فروشگاه تعاونی ۸-تعمیرگاه ماشین‌آلات کشاورزی ۹-تعمیرگاه ماشین‌آلات غیر کشاورزی ۱۰-بقالی ۱۱-انابویی ۱۲-گوشت فروشی ۱۳-قهوه‌خانه ۱۴-نمایندگی پخش نفت سفید ۱۵-نمایندگی پخش سیلندر گاز ۱۶-چاپگاه سوخت

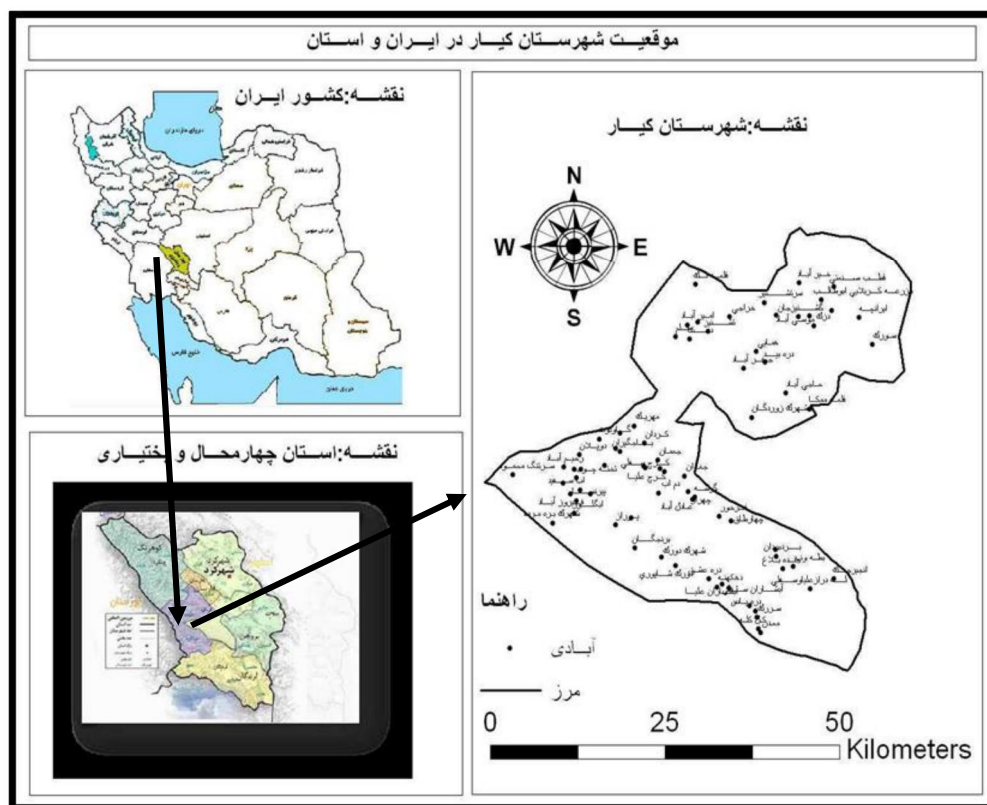
معرفی اجمالی قلمرو مورد مطالعه:

قلمرو مورد مطالعه این تحقیق شهرستان کیار از توابع استان چهارمحال و بختیاری بوده است. این شهرستان بین طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۲۷ دقیقه و ۳۴ ثانیه تا ۵۱ درجه و ۶ دقیقه و ۴۴ ثانیه و عرض جغرافیایی ۳۱ درجه و ۳۹ دقیقه و ۱۲ ثانیه تا ۳۲ درجه و ۱۳ دقیقه و ۵۰ ثانیه قرار گرفته است. ارتفاع شهر شلمزار (مرکز شهرستان) از سطح دریا ۲۰۴۱ متر است و مساحتی بالغ بر ۱۶۵۷۰۳ کیلومتر مربع دارد که ۱۰ درصد مساحت استان را شامل می‌شود. این شهرستان با مرکزیت شلمزار با ۷۰۹۶ نفر جمعیت در سال ۱۳۸۶ با تفکیک بخش کیار از شهرستان شهرکرد و بخش ناغان از شهرستان اردل شکل گرفته است. شهرستان کیار در ۳۰ کیلومتری مرکز استان (شهرکرد) واقع شده است و از شمال با شهرستان‌های شهرکرد و فارس، از جنوب با شهرستان لردگان، از شرق با شهرستان بروجن و از غرب با شهرستان اردل همسایه می‌باشد. شهرستان کیار در منطقه کوهستانی زاگرس قرار دارد و دارای شرایط جغرافیایی و کوهستانی و دارای اقلیمی با آب‌وهوای سرد کوهستانی و تابستان‌های معتدل می‌باشد. میانگین بارش آن در سال ۱۳۹۰ برابر با ۳۹۶٫۶ میلی متر گزارش شده است و تعداد روزهای یخبندان منطقه به‌طور میانگین به ۱۱۰ روز از سال می‌رسد. (ostan-chb.ir) این شهرستان دارای دو بخش و پنج دهستان بنام‌های، بخش مرکزی (شامل دهستان‌های کیار شرقی با مرکزیت دزک، دستگرد با مرکزیت دستگرد و امامزاده و کیار غربی با مرکزیت شلمزار) و بخش ناغان (شامل دهستان‌های ناغان با مرکزیت ناغان و مشایخ با مرکزیت دوپلان) می‌باشد بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ این شهرستان ۵۹ هزار نفر جمعیت دارد. مردم این شهرستان به لحاظ مذهبی صد در صد مسلمان و شیعه می‌باشند و از لحاظ زبان به فارسی تکلم می‌کنند، گویش آن‌ها به‌جز در روستای قلعه تک که اهالی آن به زبان ترکی صحبت می‌کنند، لری می‌باشد. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ کل جمعیت شهرستان کیار برابر با ۱۶۲۹۸ خانوار و ۵۸۰۴۷ نفر می‌باشد که از این تعداد، ۹۶۵۹ خانوار و جمعیتی برابر با ۳۴۶۴۲ نفر در روستا زندگی می‌کنند، که تعداد روستاهای دارای سکنه آن به ۵۲ عدد می‌رسد. (سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰). دارای چهار نقطه شهری می‌باشد که سه نقطه از آن‌ها به نام‌های گهرو شلمزار و دستنا در بخش مرکزی و ناغان در بخش ناغان می‌باشد. پراکنش آبادی‌ها بیشتر در نوار جنوبی محدوده بخش ناغان و در مجاورت ارتفاعات این قسمت بوده است. نواحی مسطح شمالی و شرقی بخش کیار سهم کمتری از در برگیری آبادی‌ها دارند اما دارای جمعیت بیشتری می‌باشند.

جدول شماره (۲) وضعیت بخش‌ها، دهستان‌ها و روستاهای شهرستان کیار

بخش و دهستان	مرکز بخش و دهستان	مسکونی	خالی از سکنه	جمع
بخش مرکزی	شلمزار	۱۹	۳	۲۳
کیار غربی	شلمزار	۱۰	۲	۱۲
کیار شرقی	دزک	۵	۰	۵
دستگرد	دستگرد و امامزاده	۴	۱	۵
بخش ناغان	ناغان	۳۵	۱۶	۴۹
ناغان	ناغان	۱۲	۱۰	۲۲
مشایخ	دوپلان	۲۱	۶	۲۷
جمع کل:	*	۵۲	۱۹	۷۱

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان چهارمحال و بختیاری (۱۳۹۰)

نقشه شماره (۱): موقعیت جغرافیایی و سیاسی شهرستان کیار در کشور و استان

یافته‌های تحقیق

همانطور که پیش‌تر گفته شد، جهت سطح‌بندی از طریق مدل مرکزیت در شهرستان کیار در این تحقیق از ۸ شاخص اصلی شامل (۱- جمعیت ۲- راه ۳- خدمات آموزشی، فرهنگی ورزشی ۴- خدمات بهداشتی و درمانی ۵- خدمات پست و مخابرات و ارتباطات ۶- خدمات زیربنایی ۷- مذهبی، سیاسی و انتظامی و ۸- خدمات تجاری، اداری و کارکردی) استفاده شده است که مهم‌ترین و اساسی‌ترین شاخص‌های این شهرستان می‌باشند. لازم به ذکر است که برای هر یک از این شاخصها وزن‌هایی به صورت قضاوت کارشناسی (ذهنی) و بر اساس شناخت مطالعه و مشاهده در منطقه با توجه به اولویت آن‌ها برای شاخص مرکزیت در نظر گرفته شد (برای مثال برای شاخص جمعیت وزن ۳۰ از ۱۰۰ امتیاز یا برای خدمات بهداشتی وزن ۱۴ از ۱۰۰ منظور شده است). البته ضریب وزنی هر یک از شاخص‌ها در جدول شماره (۳) آورده شده است. لازم به ذکر است مجموع امتیاز شاخص‌ها برای کل روستاها یکسان در نظر گرفته شده است.

جدول (۳) ضریب وزنی هر یک از شاخص‌ها برای تعیین شاخص مرکزیت آبادی‌ها

شاخص	جمعیت	راه‌های ارتباطی	خدمات بهداشتی	خدمات آموزشی	مخابرات و ارتباطات	خدمات پست و خدمات زیربنایی	خدمات مذهبی، سیاسی و انتظامی	خدمات تجاری، اداری و کارکردی	جمع
ضریب وزنی	۳۰	۱۶	۱۴	۱۲	۱۰	۸	۴	۶	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

سپس برای کلیه شاخص‌ها بجز معیار سطح دسترسی به راه ارتباطی در کل سکونتگاه‌ها ابتدا نسبت وجود هر یک از معیارها در کل بخش محاسبه شده، سپس شاخص مرکزیت هر یک از سکونتگاه‌ها از طریق رابطه زیر به دست آمده و در نهایت وزن هر یک از روستاها بر این اساس معین گردید.

$$\frac{100}{P_i} = \frac{W_i}{x} \quad (1)$$

که در رابطه فوق

W_i = وزن شاخص محاسبه شده در جدول شماره (۳)

P_i = نسبت وجود کارکردها در محدوده بخش

X = شاخص مرکزیت هر آبادی در معیارهای مشخص شده

۱۰۰ = مجموع نسبت معیارها در یک روستا به کل شهرستان

برای محاسبه اندازه شاخص سطح دسترسی به راه‌های ارتباطی نیز از طریق زیر عمل شده است. ابتدا راه‌ها به ۴ سطح درجه ۱، ۲، ۳ و ۴ تقسیم می‌شوند و سپس سطح دسترسی هر یک از روستاها را معلوم می‌کنند و این دسترسی بدین صورت می‌باشد که روستایی که دارای راه درجه یک می‌باشد، مجموع امتیاز آن ۴ می‌شود، یعنی سایر امتیاز راه‌های درجه ۲، ۳ و ۴ را که هر کدام یک امتیاز می‌گیرند را دارا می‌باشد. یا روستایی که دارای راه درجه دو می‌باشد یعنی امتیاز راه‌های سطح ۳ و ۴ را نیز دارا می‌باشد و ۳ امتیاز می‌گیرد. سپس امتیازهای هر روستا را جمع می‌کنند و نسبت آن را و در نهایت شاخص آن را با توجه به ضریبی که برای آن در نظر گرفته شده محاسبه می‌نمایند.

در نهایت پس از اینکه روستاها بدین صورت و با استفاده از مدل مرکزیت رتبه‌بندی شدند سپس با بهره‌گیری از GIS و نیز داده‌ها و اطلاعات صحیح و درست از وضع موجود، که مبنای تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی به دور از سلیقه‌ها و گرایش‌های افراد می‌باشد، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، نقشه پراکنش خدمات و سطح‌بندی روستاها ترسیم می‌شود تا وضعیت روستاها، بخش و دهستان‌های شهرستان کیار به لحاظ توسعه‌یافتگی مشخص شوند که در ادامه نتایج آن را مشاهده خواهید کرد.

در این مرحله روستاهای مورد مطالعه بر اساس جمع کل شاخص‌ها و به صورت جداگانه برای هر شاخص سطح‌بندی می‌شوند که این سطح‌بندی به این صورت انجام پذیرفته که روستاها بر اساس تفاضل بالاترین سطح با پایین‌ترین سطح تقسیم بر تعداد سطوح، به چهار سطح (۱- سطح خدماتی درجه یک ۲- سطح خدماتی درجه دو ۳- سطح خدماتی درجه سه و ۴- سطح خدماتی درجه چهار) تقسیم شدند. که ویژگی‌های هر سطح به صورت زیر می‌باشد:

• **روستاهای سطح خدماتی درجه یک:** این سطوح ضمن اینکه از موقعیت مکانی مناسبی برخوردارند از بیشترین تعداد جمعیت، بالاترین سطوح خدماتی نظیر خدمات آموزشی، فرهنگی، بهداشتی، مخابرات و ارتباطات، تجاری و خدمات فنی و پشتیبانی برخوردار می‌باشند، نقش مرکز مجموعه روستایی را دارند و به سایر روستاهای نزدیک خود خدمات‌رسانی می‌کنند. و از نظر جمعیتی روستاهای پایدار می‌باشند که نه تنها مهاجر فرست نیستند بلکه با افزایش جمعیت نسبتاً خوبی روبرو می‌باشند.

• **روستاهای سطح خدماتی درجه دو:** در این سطح روستاهایی قرار می‌گیرند که از جمعیت کمتری نسبت به سطح یک برخوردارند ولی از لحاظ دسترسی به خدمات از سطح نسبتاً خوبی برخوردار می‌باشند. این روستاها نیز می‌توانند نقش مرکز مجموعه روستایی را ایفا کنند که به روستاهای مجاور خود خدماتی در سطح پایین‌تر از سطح یک ارائه می‌دهند. و از نظر پایداری جمعیتی نیز وضعیت خوبی دارند.

• **روستاهای سطح خدماتی درجه سه:** روستاهای این سطح از نظر جمعیتی با روستاهای سطح یک بعضاً جمعیتشان برابر و یا بیشتر است و تفاوتشان با روستاهای سطح دو در این می‌باشد که از سطح خدمات کمتری برخوردار می‌باشند. نقش مرکز حوزه‌های روستایی را ایفا می‌کنند ولی بعضی از این روستاها گرچه مرکز حوزه نیستند اما بیشتر مایحتاج اولیه خود را در درون خود تأمین می‌کنند و قابلیت تبدیل شدن به مرکز حوزه را دارند. امکان توزیع خدمات به روستاهای اطراف را دارند و تا حدودی به دلیل برخورداری از یک سری خدمات تخصصی مانند خانه بهداشت، مدرسه ابتدایی، شرکت تعاونی روستایی و سرویس ایاب و ذهاب در سطح سوم خدماتی قرار می‌گیرند. (دریاباری، سعیدی، ۱۳۸۶، ۸)

• **روستاهای سطح خدماتی درجه چهار:** از ویژگی‌های این سطح می‌توان به این موارد اشاره کرد: جمعیت کم و ناپایدار، پایین‌ترین و کمترین سطح خدمات، (در بعضی از این روستاها هیچ‌گونه خدماتی وجود ندارد)، برای تأمین نیازهای خود به روستاهای سطح بالاتر از خود محتاج‌اند، از نظر راه گرچه از راه درجه یک (آسفالت) برخوردارند ولی معمولاً روستاهای فرعی می‌باشند. به‌طور کلی روستاهای واقع در این سطح خدماتی به دلیل آستانه‌های جمعیتی پایین و شرایط طبیعی و دسترسی محدود به شبکه‌های ارتباطی اصلی، توان جذب خدمات سطوح بالاتر را ندارند و عموماً از این لحاظ به روستاهای سطح بالاتر خود وابسته‌اند (دریاباری، سعیدی، ۱۳۸۶، ۸)

الف) اولویت‌بندی و سطح‌بندی روستاهای مورد مطالعه بر اساس میزان بهره‌مندی از هر یک خدمات

در این مرحله همان‌طور که در قبل گفته شد میزان بهره‌مندی هر یک از روستاها به کلیه خدمات در سطوح دهستان‌ها و روستاهای شهرستان گیاره بر اساس مراحل ذکر شده و مدل شاخص مرکزیت مشخص شده و سطح‌بندی روستاها بر اساس جمع کل شاخص‌ها و رتبه‌بندی نهایی که با استفاده از هشت شاخص (۱-جمعیت ۲-راه ۳-خدمات بهداشتی و درمانی ۴-خدمات آموزشی-فرهنگی ورزشی ۵-خدمات پست و مخابرات و ارتباطات ۶-خدمات زیربنایی ۷-خدمات مذهبی، سیاسی و انتظامی و ۸-خدمات تجاری، اداری و کارکردی) صورت گرفته است.

جدول شماره (۴) وضعیت روستاها به لحاظ بهره‌مندی از خدمات و اولویت نهایی آنها

ردیف	بخش	دهستان	روستا	جمعیت	راه	بهداشتی و درمانی	ورزشی	آموزشی، فرهنگی و ارتباطات	پست و مخابرات و ارتباطات	زیر بنایی	مذهبی، سیاسی و انتظامی	کارکردی	تجاری، اداری و	جمع کل شاخص‌ها	رتبه نهایی	
۱			سرتشنیز	۲۶۵	۰.۳۲	۰.۶۳	۰.۷۲	۰.۷۲	۰.۱۵	۰.۲۴	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۳۳	۵.۷۶	۴	
۲	مرکزی	گیارشرقی	موسی آباد	۰.۵۵	۰.۳۲	۰.۱۹	۰.۰۵	۰.۰۳	۰.۱۵	۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۵	۱.۳۸	۲۸	
۳			قلعه سلیم	۰.۳۳	۰.۳۲	۰.۱۶	۰.۰۸	۰.۱	۰.۳	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۱.۴۵	۲۷	
۴			گشیزجان	۰.۹۸	۰.۳۲	۰.۶۶	۰.۱۱	۰.۳۶	۰.۱۵	۰.۰۴	۰.۰۹	۰.۰۹	۰.۰۹	۰.۰۹	۲.۷۱	۱۰
۵			دزک	۲.۷۳	۰.۳۲	۰.۹۱	۲.۲۳	۰.۷۲	۰.۳	۰.۱۷	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۳	۸.۰۳	۲
۶			خراجی	۱.۷	۰.۳۲	۱.۶۴	۰.۷۵	۰.۳۶	۰.۱۵	۰.۲۴	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۵	۶.۵۱	۳

۱۲۰ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، سال ششم، شماره چهارم، پاییز ۱۳۹۵

۳۳	۱.۰۳	۰.۱۱	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۰۳	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۳۲	۰.۲۶	امیرآباد	کیار غربی	۷
۴۶	۰.۶۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۱۵	۰.۰۳	۰.۰۱	۰	۰.۳۲	۰.۰۸	اسلام آباد	کیار غربی	۸
۱۸	۱.۷۸	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۲۲	۰.۰۸	۰.۲۹	۰.۳۲	۰.۶۴	قلعه تک	کیار غربی	۹
۷	۳.۱	۰.۲۱	۰.۱۳	۰.۳	۰.۵۹	۰.۱۱	۰.۱۶	۰.۳۲	۱.۲۸	سلم	کیار غربی	۱۰
۱۷	۱.۸۶	۰.۰۵	۰.۱۳	۰.۳	۰.۳۶	۰.۱۱	۰.۰۹	۰.۳۲	۰.۵	حاجی آباد	کیار غربی	۱۱
۸	۳.۰۵	۰.۳۵	۰.۱۷	۰.۱۵	۰.۳۶	۰.۲۲	۰.۱۱	۰.۳۲	۱.۳۷	تشنیز	کیار غربی	۱۲
۱۵	۲.۰۲	۰.۰۶	۰.۰۸	۰.۳	۰.۳۶	۰.۰۸	۰.۲۳	۰.۳۲	۰.۵۹	جعفرآباد	کیار غربی	۱۳
۲۴	۱.۴۸	۰.۱۱	۰.۰۸	۰.۱۵	۰.۲۸	۰.۰۱	۰.۱۱	۰.۳۲	۰.۴۲	شهرک زوردگان	کیار غربی	۱۴
۱۶	۱.۹	۰.۱۶	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۲۲	۰.۱۱	۰.۲۳	۰.۳۲	۰.۶۷	قلعه ممکا	کیار غربی	۱۵
۱۲	۲.۳۵	۰.۰۷	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۳۶	۰.۲۸	۰.۱۶	۰.۳۲	۰.۹۷	ختیرآباد	کیار غربی	۱۶
۲۵	۱.۴۶	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۲۱	۰.۱۱	۰.۱۴	۰.۳۲	۰.۴۵	ایرانچه	دستگرد	۱۷
۱	۸.۴۷	۰.۹۹	۰.۲۳	۰.۱۵	۰.۷۲	۱.۰۱۶	۲.۰۸	۰.۳۲	۲.۲۸	دستگرد امامزاده	دستگرد	۱۸
۹	۳.۰۴	۰.۱۵	۰.۱۸	۰.۳	۰.۳۶	۰.۱۱	۰.۰۶	۰.۳۲	۱.۰۲	سورک	دستگرد	۱۹
۲۲	۱.۵۵	۰.۰۶	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۳	۰.۰۸	۰.۳	۰.۳۲	۰.۳	باجگیران	دستگرد	۲۰
۳۴	۰.۹۹	۰.۰۲	۰.۰۵	۰.۱۵	۰.۳	۰.۰۱	۰.۲۶	۰.۳۲	۰.۱۵	جعمان	دستگرد	۲۱
۴۷	۰.۵۸	۰.۰۲	۰	۰.۱۵	۰.۳	۰.۰۱	۰.۰۳	۰.۳۲	۰.۰۲	ده نوسفلی	دستگرد	۲۲
۳۹	۰.۸۵	۰.۱۱	۰.۰۴	۰.۱۵	۰.۳	۰.۰۱	۰.۰۳	۰.۳۲	۰.۱۶	ده نوعلیا	دستگرد	۲۳
۴۴	۰.۷	۰	۰.۰۱	۰.۰۸	۰.۳	۰.۰۱	۰.۲۲	۰.۳۲	۰.۰۳	گاو توت	دستگرد	۲۴
۴۹	۰.۵۱	۰	۰	۰.۱۵	۰.۳	۰	۰	۰.۳۲	۰.۰۱	کرج سفلی	دستگرد	۲۵
۱۴	۲.۰۴	۰.۱۱	۰.۱۳	۰.۱۵	۰.۲۸	۰.۱۲	۰.۳۸	۰.۳۲	۰.۵۵	جعفدان	دستگرد	۲۶
۲۰	۱.۵۷	۰.۰۵	۰.۰۸	۰.۱۵	۰.۲۸	۰.۱۸	۰.۱۱	۰.۳۲	۰.۴	چهراز	دستگرد	۲۷
۳۶	۰.۹	۰.۰۲	۰.۰۶	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۵	۰.۰۷	۰.۳۲	۰.۲۳	دم آب	دستگرد	۲۸
۴۱	۰.۸۱	۰.۰۵	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۳۲	۰.۱۷	چهارطاق	دستگرد	۲۹
۱۹	۱.۷۱	۰.۱	۰.۱۲	۰.۱۵	۰.۲۸	۰.۰۸	۰.۱۷	۰.۳۲	۰.۴۹	عادل آباد	دستگرد	۳۰
۳۷	۰.۸۹	۰.۰۱	۰.۰۷	۰.۱۵	۰.۱۷	۰	۰.۰۳	۰.۳۲	۰.۱۴	گوشه	دستگرد	۳۱
۲۳	۱.۵۲	۰.۱۷	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۴۷	۰.۰۹	۰.۳۲	۰.۳	دره یاس	دستگرد	۳۲
۱۱	۲.۳۷	۰.۲۶	۰.۰۴	۰.۲۳	۰.۱۹	۰.۰۵	۰.۱۷	۰.۳۲	۱.۱۱	معدن	دستگرد	۳۳
۳۲	۱.۰۶	۰.۰۲	۰.۱۲	۰.۲۳	۰.۰۳	۰.۰۱	۰	۰.۳۲	۰.۳۳	سررک	دستگرد	۳۴
۴۳	۰.۷۴	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۸	۰	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۶	۰.۳۲	کل کله	دستگرد	۳۵
۵۱	۰.۳۷	۰	۰.۰۵	۰.۰۴	۰	۰.۰۱	۰	۰.۶	۰.۱۱	ده کهنه	دستگرد	۳۶
۳۱	۱.۲۵	۰.۰۵	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۴	۰.۰۷	۰.۳۲	۰.۲۴	دره بید	دستگرد	۳۷
۴۵	۰.۶۶	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۱	۰	۰.۳۲	۰.۱۴	دره عشق	دستگرد	۳۸
۲۹	۱.۳۷	۰.۰۵	۰.۱۲	۰.۲۳	۰.۰۷	۰.۱۲	۰.۱۴	۰.۳۲	۰.۳۲	ابشاران سفلی	دستگرد	۳۹
۳۸	۰.۸۸	۰.۰۵	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۱	۰.۰۷	۰.۳۲	۰.۲۶	ابشاران علیا	دستگرد	۴۰
۶	۳.۴۷	۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۲۳	۰.۳۶	۰.۸۴	۰.۰۷	۰.۳۲	۰.۸۵	شهرک دورک	مشایخ	۴۱
۲۱	۱.۵۶	۰.۰۳	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۳	۰.۰۱	۰.۰۷	۰.۳۲	۰.۳۱	برنجگان	مشایخ	۴۲
۵۰	۰.۴۲	۰	۰	۰.۰۴	۰.۰۳	۰	۰	۰.۳۲	۰.۰۳	پوراز	مشایخ	۴۳
۳۰	۱.۲۸	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۲۳	۰.۰۷	۰.۰۱	۰.۰۵	۰.۳۲	۰.۵۲	جوزستان	مشایخ	۴۴
۲۶	۱.۴۶	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۳	۰.۳۶	۰.۰۱	۰.۹	۰.۳۲	۰.۳	شهرک گل سفید	مشایخ	۴۵
۵۲	۰.۱۹	۰	۰	۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۱	۰	۰.۰۸	۰.۰۳	ایگلور	مشایخ	۴۶
۳۵	۰.۹۴	۰.۰۵	۰.۰۱	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۱	۰.۲۵	۰.۳۲	۰.۱۵	فیروزآباد	مشایخ	۴۷
۴۸	۰.۵۴	۰.۰۵	۰	۰.۰۸	۰.۰۳	۰.۰۱	۰	۰.۳۲	۰.۰۵	اسلام آباد	مشایخ	۴۸
۴۰	۰.۸۵	۰.۰۴	۰	۰.۰۸	۰.۰۳	۰.۰۱	۰.۲	۰.۳۲	۰.۱۷	شهرک بره مرده	مشایخ	۴۹
۱۳	۲.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۱۴	۰.۸۵	۰.۲۶	۰.۳۲	۰.۳۷	سرتنگ محمود	مشایخ	۵۰
۵	۵.۴۹	۰.۳۹	۰.۵۶	۰.۳	۰.۱۸	۲	۱.۴۴	۰.۳۲	۰.۳۴	دوپلان	مشایخ	۵۱
۴۲	۰.۷۸	۰.۱۲	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۱	۰.۰۵	۰.۳۲	۰.۱۱	رحیم آباد	مشایخ	۵۲

جدول شماره (۵) وضعیت رتبه‌بندی دهستان‌ها به تفکیک هر یک از خدمات و رتبه نهایی

بخش	دهستان	تعداد روستا	تعداد جمعیت	جمعیت راه‌های ارتباطی	بهداشتی - آموزشی، فرهنگی و ورزشی	پست، مخابرات و ارتباطات	زیر بنایی	مذهبی، سیاسی و انتظامی	تجاری، اداری و کارکردی	جمع
مرکزی	کیار شرقی	۵	۸۳۵۶	۷،۲۴	۲،۵	۱،۶	۱،۹۳	۰،۵۷	۱،۲	۱۹،۳۳
	کیار غربی	۱۰	۹۸۱۴	۸،۵۱	۲،۹۴	۳،۲	۲،۸۱	۰،۹۶	۱،۴۵	۲۳،۳۴
	دستگرد	۴	۶۰۹۰	۵،۲۶	۲،۹۵	۱،۲۸	۱،۶۷	۰،۷۵	۱،۲۵	۱۵،۳۲
ناغان	ناغان	۱۲	۳۰۴۷	۲،۶۵	۱،۶۳	۳،۸۴	۱،۶	۰،۶۲	۰،۵۵	۱۳،۱۰
	مشایخ	۲۱	۷۳۳۵	۶،۳۶	۴	۶،۱۶	۱،۹۹	۱،۴	۱،۵۵	۲۹،۲۵
جمع کل *		۵۲	۳۴۶۴۲	۳۰	۱۴	۱۶	۱۰	۴	۶	۱۰۰

بر اساس نتایج به دست آمده از جداول ۴ و ۵ رتبه روستاها و سطح دسترسی هر یک از روستاها به خدمات مذکور به شرح زیر می‌باشد که با توجه به ویژگی‌هایی که برای هر یک از سطوح توضیح داده شد به بررسی وضعیت شاخص‌ها و سطح‌بندی روستاهای مورد مطالعه به تفکیک هر یک از شاخص‌های مذکور پرداخته شده است:

۱- اولویت‌بندی و سطح‌بندی روستاها بر اساس عامل جمعیت:

جمعیت هر کشور در تمام سطح آن به‌صورتی نامتعادل پخش و توزیع شده است لذا این قاعده در شهرستان کیار هم مستثنا نبوده و همانطور که می‌بینید برای شاخص جمعیت وضعیت و رتبه‌بندی روستاها به این صورت می‌باشد که در سطح دهستان، کیار غربی با ۹۸۱۴ نفر جمعیت و با شاخص ۸،۵۱ بالاترین رتبه و به ترتیب دهستان‌های کیار شرقی با جمعیت ۸۳۵۶ نفر جمعیت و شاخص ۷،۲۴، مشایخ با جمعیت ۷۳۳۵ نفر و با شاخص ۶،۴، دستگرد با جمعیت ۶۰۹۰ نفر و با شاخص ۵،۲۶ و ناغان با ۳۰۴۷ نفر جمعیت و با شاخص ۲،۶۵ رتبه‌های بعد را به خود اختصاص داده‌اند. تفاوت‌ها و محدودیت‌های منابع طبیعی و انسانی به لحاظ پتانسیل‌های بالقوه در بعضی از نواحی سبب شده تا جمعیت در مکان‌هایی با ظرفیت پذیری خاص استقرار یابند. به‌گونه‌ای که در بعضی نقاط، سکونت‌گاه‌های روستایی پراکنده و کم جمعیت و در نقاط دیگر روستاهایی متراکم و پرجمعیت شکل گرفته است. بررسی، تحلیل و مقایسه آمارهای جمعیتی سالهای ۱۳۹۰ مربوط به دهستان‌های شهرستان کیار در چند دهه اخیر مبین برتری تعداد جمعیت در دهستان‌های کیار غربی و شرقی علیرغم تعداد روستاهای کمتر، نسبت به دهستان‌های دیگر می‌باشد. تفاوت‌ها و محدودیت‌های منابع طبیعی و انسانی به لحاظ پتانسیل‌های بالقوه در بعضی از نواحی سبب شده تا جمعیت در مکان‌هایی با ظرفیت پذیری خاص استقرار یابند. به‌گونه‌ای که در بعضی نقاط، سکونت‌گاه‌های روستایی پراکنده و کم جمعیت و در نقاط دیگر روستاهایی متراکم و پرجمعیت شکل گرفته است. اما وضعیت هر یک از روستا نسبت به سطح خدمات جمعیت به شرح زیر می‌باشد:

سطح ۱: دستگرد و امامزاده ۲،۸۲-دزک ۲،۷۳-خراجی ۲،۷۰-سرتشینز ۲،۶۵

سطح ۲: هیچ کدامیک از روستاها در سطح ۲ قرار نمی‌گیرند.

سطح ۳: تشنیز ۱،۳۷-اسلم ۱،۲۸-معدن ۱،۱۱-سورک ۱،۰۲-گشنیزجان ۰،۹۸-خیرآباد ۰،۹۷-شهرک دورک ۰،۸۵

سطح ۴: قلعه ممکا ۰.۶۷-قلعه تک ۰.۶۴-جعفرآباد ۰.۵۹-موسی آباد ۰.۵۵-جغدان ۰.۵۵-جوزستان ۰.۵۲-حاجی آباد ۰.۵۰-عادل آباد ۰.۴۹-ایرانچه ۰.۴۵-شهرک زوردگان ۰.۴۲-چهارز ۰.۴۰-سرتنگ محدود ۰.۳۷-دوپلان ۰.۳۴-قلعه سلیم ۰.۳۳-سررک ۰.۳۳-آبشاران سفلی ۰.۳۲-کل کله ۰.۳۲-برنجگان ۰.۳۱-باجگیران ۰.۳۰-گل سفید ۰.۳۰-دره یاس ۰.۳۰-امیر آباد ۰.۲۶-آبشاران علیا ۰.۲۶-دره بید ۰.۲۴-دم آب ۰.۲۳-چهارطاق ۰.۱۷-شهرک بره مرده ۰.۱۷-دهنو علیا ۰.۱۶-جعمان ۰.۱۵-فیروز آباد ۰.۱۵-دره عشق ۰.۱۴-گوشه ۰.۱۴-رحیم آباد ۰.۱۱-دهکهنه ۰.۱۱-اسلام آباد کیار ۰.۰۸-اسلام آباد مشایخ ۰.۰۵-پوراز ۰.۰۳-آبگلور ۰.۰۳-گاووتوت ۰.۰۳-دهنو سفلی ۰.۰۲-کرچ سفلی ۰.۰۱

۲-وضعیت راه‌های ارتباطی روستاهای شهرستان کیار:

ابتدا برای شاخص خدمات راه‌های ارتباطی، راه‌های روستایی را به ۴ نوع درجه ۱ (آسفالته)، درجه ۲ (شوسه-جاده) درجه ۳ (خاکی-راه) و درجه ۴ (مالرو) تقسیم‌بندی نمودیم که نتایج استخراجی وضعیت راه در دهستان‌های این شهرستان حاکی از این می‌باشد که ۱۰۰ درصد روستاهای دهستان کیار غربی، کیار شرقی، دستگرد و ناغان از راه درجه یک (آسفالته) برخوردارند اما ۹۰ درصد روستاهای دهستان مشایخ از راه درجه یک (۱۹ روستا) برخوردارند و تنها ۲ روستا دارای راه درجه سه و یک روستا فقط دارای راه درجه چهار (مالرو) می‌باشد. اما وضعیت هر یک از روستاها به شرح زیر می‌باشد:

راه درجه ۱ (آسفالته): قلعه ممکا-قلعه تک-جعفرآباد-موسی آباد-جغدان-جوزستان-حاجی آباد-عادل آباد-ایرانچه-شهرک زوردگان-چهارز-سرتنگ محدود-دوپلان-قلعه سلیم-سررک-آبشاران سفلی-برنجگان-باجگیران-گل سفید-دره یاس-امیر آباد-آبشاران علیا-دره بید-دم آب-چهارطاق-شهرک بره مرده-دهنو علیا-جعمان-فیروز آباد-دره عشق-گوشه-رحیم آباد-اسلام آباد کیار-اسلام آباد مشایخ-پوراز-گاووتوت-دهنو سفلی-کرچ سفلی

راه درجه ۲ (شوسه-جاده): وجود ندارد.

راه درجه ۳ (خاکی-راه): کل کله-دهکهنه

راه درجه ۴ (مالرو): آبگلور

در مجموع وضعیت راه در شهرستان کیار مطلوب می‌باشد به گونه‌ای که از ۵۲ روستا ۴۹ روستا دارای راه درجه یک می‌باشند و تنها سه روستا از راه درجه سه و چهار برخوردار می‌باشند اما برای پیشرفت و توسعه روستایی لازم می‌باشد این راه‌ها عریض‌تر و یا دو طرفه شوند با توجه به اینکه قسمت زیادی از این راه متصل کننده شهرکرد به خوزستان می‌باشد.

۳-وضعیت خدمات بهداشتی، درمانی روستاهای شهرستان کیار:

برای شاخص خدمات بهداشتی ۱۶ نوع خدمات آورده شده و سپس دسترسی روستاها به این نوع از خدمات مورد بررسی قرار داده شد و در نهایت آن‌ها را بر اساس سطح دسترسی به این خدمات رتبه‌بندی کردیم که با توجه به موارد ذکر شده نتایج آن را در سطح دهستان، مشایخ ۴.۳۲ درصد از خدمات بهداشتی، دستگرد ۲.۹۸ درصد، کیار غربی ۲.۹۷، کیار شرقی ۲.۵۵ و ناغان ۱.۶۵ درصد از خدمات را، از مجموع ۱۴ درصد را دارا می‌باشند. اما در سطح

روستاها به طور جداگانه آن‌ها را در ۴ سطح قرار داده‌ایم که همانطور که در زیر می‌بینید، سطح خدمات بهداشتی، درمانی به جزء در چند روستا از وضعیت خوبی در سایر روستاها برخوردار نمی‌باشد، به گونه‌ای که هشت روستا فاقد هر نوع خدمات بهداشتی می‌باشند و بیشتر روستاهای دیگر هم سهم کمی از این نوع خدمات را دارند و برای مراجعه به روستاهای دیگری که از این خدمات برخوردار می‌باشند باید فاصله زیادی را طی کنند که هم از نظر زمانی و هم هزینه مقرون به صرفه نمی‌باشد و بعضاً برای بهره مندی از این نوع خدمات به شهر مراجعه می‌کنند.

سطح خدماتی درجه یک: دستگرد امامزاده ۰۸۲- خراجی ۰۴۱.

سطح خدماتی درجه دو: دوپلان ۰۴۱.

سطح خدماتی درجه دو: دوپلان ۱۰۴۴

سطح خدماتی درجه سه: دزک ۰۹۱- شهرک دورک ۰۷- برنجگان ۰۷- گشینرجان ۰۶۶- سرتشنیز ۰۶۳- سورک ۰۶.

سطح خدماتی درجه چهار: جغدان ۰۳۸- باجگیران ۰۳- قلعه تک ۰۲۹- سرتنگ محمود ۰۲۶- جعمان ۰۲۶- فیروزآباد ۰۲۵- قلعه ممکا ۰۲۳- جعفرآباد ۰۲۲- گاووتوت ۰۲۲- شهرک بره مرده ۰۲- موسی آباد ۰۱۷- معدن ۰۱۷- عادل آباد- ۰۱۷- سلم ۰۱۶- خیرآباد ۰۱۶- قلعه سلیم ۰۱۶- ایرانچه ۰۱۴- آبشاران سفلی ۰۱۴- تشنیز ۰۱۱- شهرک زوردگان ۰۱۱- چهارز ۰۱۱- امیرآباد ۰۱۱- حاجی آباد ۰۰۹- شهرک گل سفید ۰۰۹- دره یاس ۰۰۹- آبشاران علیا ۰۰۷- دره بید ۰۰۷- دم اب ۰۰۷- جوزستان ۰۰۵- چهارطاق ۰۰۵- رحیم آباد ۰۰۵- کل کله ۰۰۴- ده نوعلیا ۰۰۳- گوشه ۰۰۳- ده نوسفلی ۰۰۳- سرک ۰- دره عشق ۰- ده کهنه ۰- اسلام آباد کیار ۰- اسلام آباد مشایخ ۰- پوراز ۰- ابگلور ۰- کرچ سفلی ۰.

۴- وضعیت خدمات آموزشی، فرهنگی، ورزشی روستاهای شهرستان کیار:

برای بررسی خدمات آموزشی ۱۹ نوع خدمات مد نظر قرار گرفته شد در سطح دهستان، مشایخ با ۴۰۷۹ درصد از خدمات، کیار شرقی ۳۰۱۹ درصد، دستگرد ۱۰۶۶ درصد، کیار غربی ۱۰۴۹ درصد و ناغان ۰۶۰ درصد از جمع کل امتیاز ۱۴ را به خود اختصاص داده‌اند. اما در سطح روستاها به طور جداگانه آن‌ها را در ۴ سطح قرار داده‌ایم که بیشتر روستاهای آن در سطح چهار قرار گرفته‌اند و فقط تعداد معدودی از روستاها که عمدتاً مرکز مجموعه و یا مرکز حوزه می‌باشند از این خدمات برخوردار می‌باشند که شاید دلیل آن این باشد که در طی یکی دو دهه گذشته با کنترل مولید و مهاجرت زیاد از روستا به شهر و با کم شدن تعداد دانش آموز، مقرون به صرفه نبوده است که در خیلی از این روستاها مدارس و آموزشگاه‌های راهنمایی، دبیرستان و یا مدارس فنی و حرفه‌ای و خوابگاهی احداث شود ولی لازم به ذکر می‌باشد که تمامی این روستاها دارای مدرسه ابتدایی می‌باشند. که در ادامه سطح بندی هر یک را ملاحظه می‌کنید:

سطح خدماتی درجه یک: دزک ۲۰۲۵- دوپلان ۲۰۱.

سطح خدماتی درجه دو: وجود ندارد.

سطح خدماتی درجه سه: دستگرد امامزاده ۱۰۱۸- شهرک دورک ۰۸۶- خراجی ۰۷۵- سرتنگ محمود ۰۷۵- سرتشنیز ۰۷۴.

سطح خدماتی درجه چهار: دره یاس ۰۴۹- دره بید ۰۴- خیرآباد ۰۲۸- تشنیز ۰۲۲- چهارز ۰۱۹- جغدان ۰۱۲- آبشاران سفلی ۰۱۲- سلم ۰۱۱- سورک ۰۱۱- گشینرجان ۰۱۱- قلعه ممکا ۰۱۱- حاجی آباد ۰۱۱- ایرانچه ۰۱۱- قلعه تک ۰۰۸- جعفرآباد ۰۰۸- عادل آباد ۰۰۸- قلعه سلیم ۰۰۸- باجگیران ۰۰۸- معدن ۰۰۵- موسی آباد ۰۰۵- دم اب ۰۰۵- چهارطاق ۰۰۵.

کل کله ۰۰۴-جوزستان ۰۰۱-شهرک زوردگان ۰۰۱- سرک ۰۰۱- شهرک گل سفید ۰۰۱- برنجگان ۰۰۱-امیرآباد ۰۰۱- ابشاران علیا ۰۰۱- شهرک بره مرده ۰۰۱-ده نوعلیا ۰۰۱- جعمان ۰۰۱-فیروزآباد ۰۰۱-دره عشق ۰۰۱-رحیم آباد ۰۰۱- ده کهنه ۰۰۱-اسلام آباد کیار ۰۰۱-اسلام آباد مشایخ ۰۰۱- ابگلور ۰۰۱- گاووتوت ۰۰۱-ده نوسفلی ۰-گوشه ۰-پوراز ۰-کرچ سفلی ۰.

۵-خدمات پست، مخابرات و ارتباطات:

برای بررسی خدمات پست، مخابرات و ارتباطات ۶ نوع خدمات که جزء مهم‌ترین موارد بودند، آورده شده که نتایج آن به این صورت می‌باشد که: در سطح دهستان، کیار غربی ۲۸۱ درصد، مشایخ ۱۹۷ درصد، کیار شرقی ۱۹۳ درصد، دستگرد ۱۶۵ درصد و ناغان ۱۶۰ درصد از خدمات را از مجموع ۱۰ امتیاز به خود اختصاص داده‌اند. اما نتایج روستاها را به شرح زیر ملاحظه می‌نمایید:

سطح خدماتی درجه یک: دستگرد امامزاده ۰۷۲-دزک ۰۷۲-سرتشنیز ۰۷۲-سلم ۰۵۹

سطح خدماتی درجه دو: وجود ندارد

سطح خدماتی درجه سه: خراجی ۰۳۶- تشنیز ۰۳۶-سورک ۰۳۶-گشینرجان ۰۳۶-خیرآباد ۰۳۶-شهرک دورک ۰۳۶-

سطح خدماتی درجه چهار: جعفرآباد ۰۳۶-حاجی آباد ۰۳۶- شهرک گل سفید ۰۳۶- باجگیران ۰۳-جغدان ۰۲۸-

عادل آباد ۰۲۸-شهرک زوردگان ۰۲۸-چهاراز ۰۲۸- قلعه ممک ۰۲۲- قلعه تک ۰۲۲-ایرانچه ۰۲۱- معدن ۰۱۹-

دوپلان ۰۱۸-گوشه ۰۱۷-سرتنگ محمود ۰۱۴-قلعه سلیم ۰۱۰- جوزستان ۰۰۷-دره یاس ۰۰۷-ابشاران سفلی ۰۰۷-

ابشاران علیا ۰۰۷- دره بید ۰۰۷-دم اب ۰۰۷-چهارطاق ۰۰۷-فیروزآباد ۰۰۷-دره عشق ۰۰۷-رحیم آباد ۰۰۷-موسی

آباد ۰۰۳- سرک ۰۰۳- برنجگان ۰۰۳-امیرآباد ۰۰۳-شهرک بره مرده ۰۰۳-ده نوعلیا ۰۰۳-جعمان ۰۰۳- اسلام

آباد کیار ۰۰۳- اسلام آباد مشایخ ۰۰۳- پوراز ۰۰۳- ابگلور ۰۰۳-گاووتوت ۰۰۳-ده نوسفلی ۰۰۳-کرچ سفلی ۰۰۳-

کل کله ۰- ده کهنه ۰

۶-خدمات زیربنایی

برای خدمات زیر بنایی چهار شاخص عمده (۱- برق شبکه سراسری ۲- گاز لوله‌کشی ۳- آب لوله‌کشی ۴- سامانه تصفیه آب) در نظر گرفته شد که نتایج آن پس از بررسی به این صورت می‌باشد که: در سطح دهستان، مشایخ با ۲۷۵ درصد، کیار غربی ۱۹۵، ناغان ۱۵۹، کیار شرقی ۱۰۵ و دستگرد ۰۷۵ درصد از خدمات را از مجموع ۸ امتیاز به خود اختصاص داده‌اند اما نتایج روستاها را به شرح زیر ملاحظه می‌نمایید:

سطح خدماتی درجه یک: دزک ۰۳- سلم ۰۳- سورک ۰۳- جعفرآباد ۰۳- حاجی آباد ۰۳- دوپلان ۰۳- قلعه

سلیم ۰۳- شهرک گل سفید ۰۳- معدن ۰۲۳- شهرک دورک ۰۲۳- جوزستان ۰۲۳- سرک ۰۲۳- ابشاران سفلی ۰۲۳-

سطح خدماتی درجه دو: وجود ندارد.

سطح خدماتی درجه سه: دستگرد امامزاده ۰۱۵- سرتشنیز ۰۱۵- خراجی ۰۱۵- تشنیز ۰۱۵- گشینرجان ۰۱۵-

- خیرآباد ۰۱۵- قلعه ممکا ۰۱۵- قلعه تک ۰۱۵- موسی آباد ۰۱۵- جغدان ۰۱۵- عادل آباد ۰۱۵- ایرانچه ۰۱۵-

- شهرک زوردگان ۰۱۵- چهاراز ۰۱۵- باجگیران ۰۱۵- امیرآباد ۰۱۵- ده نوعلیا ۰۱۵- جعمان ۰۱۵- گوشه ۰۱۵-

اسلام آباد کیار ۰.۱۵ - ده نوسفلی ۰.۱۵ - کرچ سفلی ۰.۱۵ - سرتنگ محمود ۰.۰۸ - کل کله ۰.۰۸ - برنجگان ۰.۰۸ - دره یاس ۰.۰۸ - ابشاران علیا ۰.۰۸ - دره بید ۰.۰۸ - دم اب ۰.۰۸ - چهارطاق ۰.۰۸ - شهرک بره مرده ۰.۰۸ - فیروزآباد ۰.۰۸ - دره عشق ۰.۰۸ - رحیم آباد ۰.۰۸ - اسلام آباد ۰.۰۸ - گاو توت ۰.۰۸ .
سطح خدماتی درجه چهار: ده کهنه ۰.۰۴ - پوراز ۰.۰۴ - آبگور ۰.۰۴ .

۷- خدمات مذهبی، سیاسی، انتظامی

برای خدمات مذهبی، سیاسی، انتظامی ۹ گویه (۱-مسجد ۲-امامزاده ۳-سایر اماکن مذهبی ۴-امام جماعت ۵-خانه عالم ۶-شورای اسلامی ۷-شورای حل اختلاف ۸-دهیار ۹-پاسگاه نیروی انتظامی) در نظر گرفته شد که نتایج آن پس از بررسی به این صورت می باشد که: در سطح دهستان، مشایخ با ۱.۴ درصد، کیار غربی ۰.۹۶، ناغان ۰.۶۲ درصد، کیار شرقی ۰.۵۷ درصد و دستگرد ۰.۴۹ درصد از خدمات را از مجموع ۴ امتیاز به خود اختصاص داده اند اما نتایج هر یک از روستاها را به لحاظ اینکه در کدام سطح قرار گرفته اند به شرح زیر ملاحظه می نمایید:

سطح خدماتی درجه یک: دوپلان ۰.۵۶

سطح خدماتی درجه دو: وجود ندارد.

سطح خدماتی درجه سه: خراجی ۰.۲۴ - سرتشیز ۰.۲۴ - دستگرد و امامزاده ۰.۲۳ - سورک ۰.۱۸ - دزک ۰.۱۷ - تشنیز ۰.۱۷

سطح خدماتی درجه چهار: سلم ۰.۱۳ - جفدان ۰.۱۳ - حاجی آباد ۰.۱۳ - عادل آباد ۰.۱۲ - سررک ۰.۰۴ - ابشاران سفلی ۰.۱۲ - شهرک دورک ۰.۱۲ - جعفرآباد ۰.۰۸ - شهرک زوردگان ۰.۰۸ - چهارآباد ۰.۰۸ - قلعه سلیم ۰.۰۸ - کل کله ۰.۰۸ - سرتنگ محمود ۰.۰۸ - برنجگان ۰.۰۸ - گوشه ۰.۰۷ - دم اب ۰.۰۶ - جعمان ۰.۰۵ - ده کهنه ۰.۰۵ - معدن ۰.۰۴ - گشینرجان ۰.۰۴ - خیرآباد ۰.۰۴ - قلعه ممکا ۰.۰۴ - قلعه تک ۰.۰۴ - موسی آباد ۰.۰۴ - جوزستان ۰.۰۴ - ایرانچه ۰.۰۴ - باجگیران ۰.۰۴ - شهرک گل سفید ۰.۰۴ - امیرآباد ۰.۰۴ - ده نوعلیا ۰.۰۴ - دره یاس ۰.۰۲ - ابشاران علیا ۰.۰۲ - دره بید ۰.۰۲ - چهارطاق ۰.۰۲ - دره عشق ۰.۰۲ - رحیم آباد ۰.۰۲ - فیروزآباد ۰.۰۱ - اسلام آباد کیار ۰.۰۱ - گاو توت ۰.۰۱ - شهرک بره مرده ۰ - اسلام آباد مشایخ ۰ - پوراز ۰ - ابگور ۰ - ده نوسفلی ۰ - کرچ سفلی ۰ .

۸- خدمات تجاری، اداری و کارکردی

برای خدمات تجاری، اداری و خدماتی شانزده شاخص در نظر گرفته شد که نتایج آن پس از بررسی به این صورت می باشد که: در سطح دهستان، مشایخ با ۱.۵ درصد، کیار غربی ۱.۴۵، دستگرد ۱.۲۵ درصد، کیار شرقی ۱.۲ درصد و ناغان ۰.۵۵ درصد از خدمات را از مجموع ۶ امتیاز به خود اختصاص داده اند اما نتایج روستاها را به شرح زیر ملاحظه می نمایید:

سطح خدماتی درجه یک: دستگرد امامزاده ۰.۹۹

سطح خدماتی درجه دو: دزک ۰.۶۵

سطح خدماتی درجه سه: خراجی ۰.۳۵ - تشنیز ۰.۳۵ - دوپلان ۰.۳۵ - سرتشیز ۰.۳۳ - معدن ۰.۲

سطح خدماتی درجه چهار: سلم ۰.۲۱-دره یاس ۰.۱۷-قلعه ممکا ۰.۱۶-سورک ۰.۱۵-رحیم آباد ۰.۱۲-جغدان ۰.۱۱-شهرک زوردگان ۰.۱۱-امیرآباد ۰.۱۱-ده نوعلیا ۰.۱۱-عادل آباد ۰.۱۰-گشینرجان ۰.۰۹-شهرک دورک ۰.۰۹-قلعه سلیم ۰.۰۸-خیرآباد ۰.۰۷-جعفرآباد ۰.۰۶-باجگیران ۰.۰۶-موسی آباد ۰.۰۵-حاجی آباد ۰.۰۵-چهارآباد ۰.۰۵-سرتنگ محمود ۰.۰۵-آبشاران سفلی ۰.۰۵-آبشاران علیا ۰.۰۵-دره بید ۰.۰۵-چهارطاق ۰.۰۵-فیروزآباد ۰.۰۵-اسلام آباد مشایخ ۰.۰۵-قلعه تک ۰.۰۴-جوزستان ۰.۰۴-ایرانچه ۰.۰۴-شهرک گل سفید ۰.۰۴-شهرک بره مرده ۰.۰۴-برنجگان ۰.۰۳-سررک ۰.۰۲-کل کله ۰.۰۲-دم اب ۰.۰۲-جعمان ۰.۰۲-دره عشق ۰.۰۲-ده نوسفلی ۰.۰۲-گوشه ۰.۰۱-اسلام آباد کیار ۰.۰۱-ده کهنه ۰-پوراز ۰-آبگلور ۰-گاووت ۰-کرچ سفلی ۰.

ب) اولویت بندی و سطح بندی روستاها بر اساس جمع کل شاخص ها و رتبه نهایی

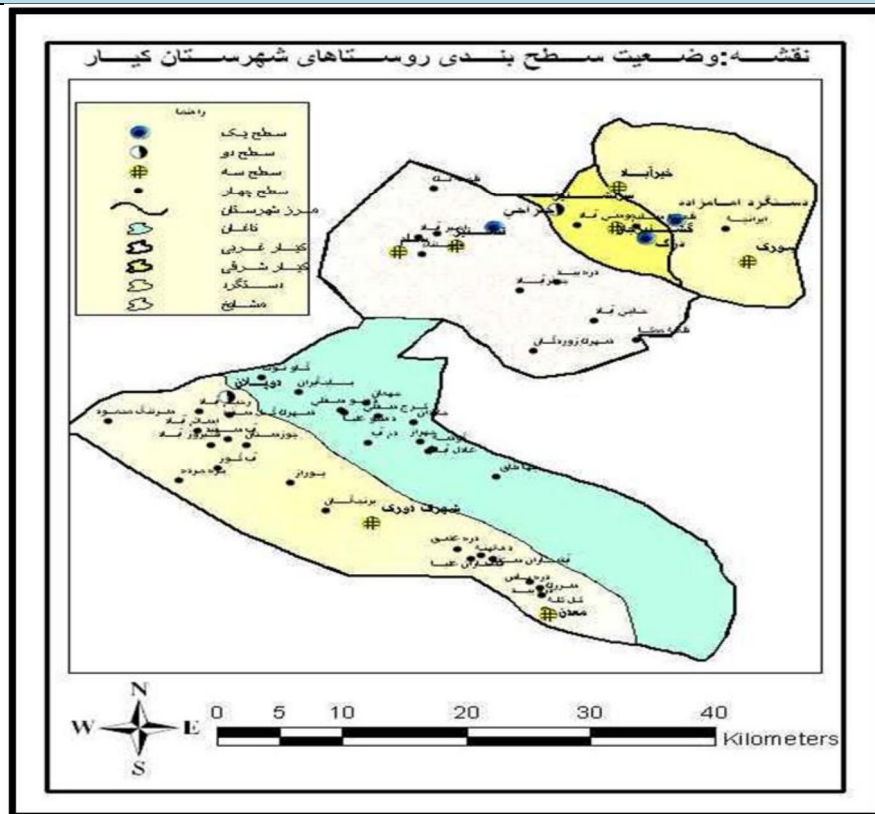
رتبه بندی نهایی از بخشها، دهستانها و روستاهای شهرستان کیار به این صورت می باشد. همانطور که از جدول شماره ۵ قابل مشاهده است، شهرستان کیار در سطح بخش که شامل دو بخش مرکزی و ناغان می باشد، بخش مرکزی علیرغم داشتن روستاهای کمتر (۱۹ روستا) اما با توجه به جمعیت بیشتر (۲۴۲۶۰ نفر) ۵۷.۷۰ درصد از خدمات را به خود اختصاص داده اما بخش ناغان با در بر داشتن تعداد روستای بیشتر (۳۵ روستا) ولی جمعیت کمتر (۱۰۳۸۲ نفر) تنها ۴۲.۳۰ درصد از خدمات را به خود اختصاص داده است. اما در سطح دهستان، مشایخ با ۲۱ روستا ۲۹.۲۵ درصد از خدمات، کیار غربی با ۱۰ روستا ۲۳.۳۴ درصد از خدمات، کیار شرقی با ۵ روستا ۱۹.۳۳ درصد از خدمات، دستگرد با ۴ روستا ۱۵.۳۲ درصد از خدمات و ناغان با ۱۲ روستا ۱۳.۱۰ درصد از خدمات را به خود اختصاص داده اند. اما هریک از این روستاها را نیز به طور جداگانه مورد بررسی و در چهار سطح قرار داده ایم که نتایج آن را در زیر مشاهده می نمایم.

- روستاهای سطح خدماتی درجه یک: دستگرد و امامزاده ۸.۴۷-دزک ۸.۰۳-خراجی ۶.۵۱
- روستاهای سطح خدماتی درجه دو: روستاهای سرتشیز ۵.۷۶-دوپلان ۵.۴۹
- روستاهای سطح خدماتی درجه سه: روستاهای شهرک دورک ۳.۴۷-سلم ۳.۱-تشنیز ۳.۰۵-سورک ۳.۰۴-گشینز - جان ۲.۷۱-معدن ۲.۳۷-خیرآباد ۲.۳۵
- روستاهای سطح خدماتی درجه چهار: روستاهای سرتنگ محمود-جغدان-جعفرآباد-قلعه ممکا-حاجی آباد قلعه تک-عادل آباد-چهارآباد-برنجگان-باجگیران-دره یاس-شهرک زوردگان-ایرانچه-شهرک گل سفید-قلعه سلیم-موسی آباد-آبشاران سفلی-جوزستان-دره بید-سررک-امیرآباد-جعمان-فیروزآباد-دم آب-گوشه-آبشاران علیا-شهرک بره مرده-دهنو علیا-چهارطاق-رحیم آباد-کل کله-گاووت-دره عشق-اسلام آباد کیار-دهنو سفلی-اسلام آباد مشایخ-کرچ سفلی-پوراز-دهکهنه-آبگلور

جدول شماره (۶) سطح بندی و رتبه بندی نهایی روستاها بر اساس جمع کل شاخص ها یا خدمات در دسترس

سطح خدمات	دهستان	روستا	جمع کل شاخص ها	جمع کل خدمات	دهستان	روستا	جمع کل شاخص ها
درجه یک	دستگرد	دستگرد امامزاده	۸.۴۷	کیار شرقی	قلعه سلیم	۱.۴۵	۱.۴۵
	کیار شرقی	دزک	۸.۰۳	کیار شرقی	موسی آباد	۱.۳۸	۱.۳۸
	کیار غربی	خراجی	۶.۵۱	مشایخ	آبشاران سفلی	۱.۳۷	۱.۳۷
درجه دو	کیار شرقی	سرتشیز	۵.۷۶	مشایخ	جوزستان	۱.۲۸	۱.۲۸

۱.۲۵	دره بید	مشایخ	۵.۴۹	دویلان	مشایخ
۱.۰۶	سررک	مشایخ	۳.۴۷	شهرک دورک	مشایخ
۱.۰۳	امیرآباد	کیار غربی	۳.۱	سلم	کیار غربی
۰.۹۹	جعمان	ناغان	۳.۰۵	تشنیز	کیار غربی
۰.۹۴	فیروزآباد	مشایخ	۳.۰۴	سورک	دستگرد
۰.۹	دم آب	ناغان	۲.۷۱	گشینجان	کیار شرقی
۰.۸۹	گوشه	ناغان	۲.۳۷	معدن	مشایخ
۰.۸۸	آبشاران علیا	مشایخ	۲.۳۵	خیرآباد	دستگرد
۰.۸۵	شهرک بره مرده	مشایخ	۲.۰۵	سرتنگ محمود	مشایخ
۰.۸۵	ده نوعلیا	ناغان	۲.۰۴	جفدان	ناغان
۰.۸۱	چهارطاق	ناغان	۲.۰۲	جعفرآباد	کیار غربی
۰.۷۸	رحیم آباد	مشایخ	۱.۹	قلعه ممکا	کیار غربی
۰.۷۴	کل کله	مشایخ	۱.۸۶	حاجی آباد	کیار غربی
۰.۷	گاوتوت	ناغان	۱.۷۸	قلعه تک	کیار غربی
۰.۶۶	دره عشق	مشایخ	۱.۷۱	عادل آباد	ناغان
۰.۶۱	اسلام آباد	کیار غربی	۱.۵۷	چهراز	ناغان
۰.۵۸	ده نوسفلی	ناغان	۱.۵۶	برنجگان	مشایخ
۰.۵۴	اسلام آباد	مشایخ	۱.۵۵	باجگیران	ناغان
۰.۵۱	کرچ سفلی	ناغان	۱.۵۲	دره یاس	مشایخ
۰.۴۲	پوراز	مشایخ	۱.۴۸	شهرک زوردگان	کیار غربی
۰.۳۷	ده کهنه	مشایخ	۱.۴۶	ایرانچه	دستگرد
۰.۱۹	ابگلور	مشایخ	۱.۴۶	شهرک گل سفید	مشایخ

نقشه شماره (۲) وضعیت سطح‌بندی روستاهای شهرستان کیار

بحث و نتیجه‌گیری

همانطوریکه ملاحظه شد بررسی‌های نظری و مطالعات میدانی انجام گرفته حاکی از آن است که بر اساس اتخاذ و اجرای دیدگاه‌ها و رویکردهای کلاسیک توسعه در برنامه‌های روستایی، تخصیص منابع و توزیع امکانات به نحوی بوده که ناهمگنی بین روستاها را تشدید کرده است. بنابراین اولین گام در رفع این نابرابری‌ها این است که اختلافات و نابرابری‌های موجود این مناطق را شناخت و آن‌ها را به لحاظ امکانات ویژگی‌های خاص اقتصادی و طبیعی طبقه‌بندی نمود و برای هر منطقه برنامه‌ای متناسب با شرایط آن تنظیم و به اجرا در آورد. افزون بر این کیفیت توسعه و زیرساخت‌های آن در اثر برنامه‌ریزی‌های نامطلوب و متمرکز گذشته مسائل و مشکلات عمده‌ای را در روند توسعه روستاهای کشور ایجاد کرده است که به منظور حل مسائل ناشی از عدم تعادل‌های منطقه‌ای، گام نخست شناخت و سطح‌بندی روستاها از نظر برخورداری در زمینه‌های اقتصادی، زیربنایی و ارتباطات، اجتماعی-فرهنگی، بهداشتی درمانی، آموزشی و... است.

لذا در این مقاله سعی شد ضمن شناسایی وضع موجود روستاهای شهرستان کیار از توابع استان چهارمحال و بختیاری (با دارا بودن ۵۲ نقطه روستایی و پراکندگی روستاهای آن و جمعیت زیاد) چگونگی برخورداری از خدمات و شناسایی نقاط محروم روستایی، در نهایت، سکونتگاه‌های روستایی شهرستان کیار را بر اساس میزان بهره‌مندی و توسعه‌یافتگی و به لحاظ شاخص‌های مختلف سطح‌بندی نماید. هم‌اینک با توجه به بررسی‌های تجربی و میدانی که صورت گرفته است نتایج تحقیق به صورت زیر نشان می‌دهد که:

۱. نتایج به دست آمده از سطح‌بندی روستاهای شهرستان کیار از طریق مدل شاخص مرکزیت با توجه به اینکه نگارنده اشراف خوبی به منطقه دارد، از قطعیت بالایی برخوردار می‌باشد، و مورد توافق مسئولین اجرایی استان می‌باشد.

۲. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۴ روستا در سطح خدماتی درجه یک، ۲ روستا در سطح خدماتی درجه دو، ۷ روستا در سطح خدماتی درجه سه و مابقی روستاها (۳۹ روستا) در سطح خدماتی درجه چهار قرار گرفته‌اند که این امر حاکی از عدم توسعه یکپارچه و همگون و عادلانه در روستاهای شهرستان کیار می‌باشد و امکانات و خدمات به‌طور یکسان در آن‌ها توزیع نشده است و به نوعی نشانگر این امر می‌باشد که بخش‌ها و دهستان‌هایی که دارای جمعیت بیشتری می‌باشند علیرغم تعداد روستای کمتر و (همینطور روستاهایی که جمعیت بیشتری دارند) از بهره‌مندی بیشتری از خدمات و لذا سطح توسعه‌یافتگی بیشتر برخوردار می‌باشند.

۳. نتایج نشان می‌دهد که در برنامه‌ریزی توسعه سکونتگاه‌های روستایی و تعیین درست مراکز روستایی و مکانهای توزیع خدمات اهمیت بسیاری دارد و در سطح‌بندی سکونتگاه‌های روستایی باید مردم برای دستیابی به خدمات با رفع نیازها خود براساس قانون کمترین تلاش مسیرهایی را انتخاب کنند که با پیمودن حداقل فاصله حداکثر نیازهای خود را برآورده کنند و سکونتگاه‌های بالاتر بتوانند از سکونتگاه‌های پایین‌تر برای رفع نیازهای خود استفاده کنند به شرط اینکه سکونتگاه‌های بالاتر خدمات کافی را داشته باشند و انتخاب مراکز خدماتی در سطح مناطق روستایی باید به‌گونه‌ای صورت گیرد که مناسب‌ترین ارتباط سلسله مراتبی را برقرار سازد. لذا با این شرایط سکونتگاه‌هایی که نقش‌ها و کارکردهای بیشتری را دارند از قابلیت بالاتری برای انتخاب مراکز خدمات‌رسانی برخوردارند.

۴. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد تعدادی معدودی از روستاها که از نظر موقعیت طبیعی و سطح دسترسی بهتر و فاصله نزدیک‌تری به بیشترین روستاها را دارا باشند به‌عنوان مراکز خدمات‌رسانی در سطح مرکز مجموعه و یا مرکز حوزه انتخاب شدند که به سایر روستاها که در سطح چهار قرار دارند خدماتی ارائه نمایند. که البته در این میان بخش مرکزی با جود تعداد روستای کمتر و اما جمعیت بیشتر درصد بیشتری از خدمات را دارا می‌باشد و بخش ناغان و به خصوص دهستان ناغان علی‌رغم تعداد روستای بیشتر از سهم کمتری از خدمات برخوردار است.

۵. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که مناطق شمال و شرق که بیشتر در نواحی دشتی واقع‌شدن نسبت به مناطق جنوبی و غربی و نواحی کوهستانی و جنگلی علی‌رغم تعداد روستای کمتر اما به دلیل نزدیکی بیشتر به مرکز شهری، شهرستان و استان و برخورداری از شرایط طبیعی و کشاورزی بهتر از جمعیت بیشتر برخوردار می‌باشند. و با توجه به اصل نزدیکی بیشتر به نقاط رشد و توسعه (مراکز شهرستان، شهر، استان) ما شاهد تمرکز جمعیت بیشتر در نزدیکی این مراکز و با دور شدن از این مراکز شاهد جمعیت کمتر و مهاجر فرستی بیشتر و به خصوص مهاجرت جوانان و در نتیجه به هم خوردن تعادل سنی و جنسی و نیروی جوان در روستاها هستیم. که این امر نشان‌دهنده عدم تعادل در توزیع جمعیت و امکانات و خدمات در این شهرستان می‌باشد.

با این وجود کاهش جمعیت روستاها از طرفی و از سویی کاهش تعداد روستاهای پر جمعیت سبب پائین آمدن آستانه‌های جمعیتی لازم برای تخصیص خدمات، تأسیسات و سایر امکانات و تسهیلات به این منطقه گشته و استقرار این چنین امکاناتی در منطقه را با تردیدهایی از نظر قرین به‌صرفه بودن به لحاظ اقتصادی مواجه کرده است. با این وجود سطح خدمات در اکثر روستاهای شهرستان گیار بسیار پایین می‌باشد که جا دارد برای جامعه روستایی بیشتر تلاش شود و خدمات بیشتری به سکونتگاه‌های روستایی ارائه گردد که از مهاجر فرستی و فروپاشی نظام سکونتگاه‌های روستایی جلوگیری به عمل آید.

منابع

آزادی، یونس، بیک محمدی، حسن، (۱۳۹۱). تحلیل و طبقه‌بندی سطوح توسعه‌یافتگی نواحی روستایی شهرستان‌های استان ایلام، مجله علمی تخصصی برنامه‌ریزی فضایی، سال دوم، شماره دوم، (پیاپی ۶)

امینی نژاد غلامرضا، بیک محمدی حسن، حسینی ابری، سید حسن (۱۳۸۷)، تحلیل درجه توسعه‌یافتگی دهستان‌های حوزه تأسیسات پارس جنوبی در استان بوشهر، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۷، صفحات ۱۷۲-۱۴۳

باسوری، سید مجید، (۱۳۸۳) نظام سلسله مراتبی سکونتگاه‌ها و سطح‌بندی خدمات روستایی (نمونه: شهرستان سرخس) مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره سوم، صص ۲۰۵-۱۸۹

بدری، سید علی، فرجی سبکباری، حسنعلی، جاودان، مجتبی، شرفی، حجت الله، (۱۳۹۱)، رتبه‌بندی سطح پایداری نقاط روستایی بر اساس مدل وایکور (مطالعه موردی روستاهای شهرستان فسا-استان فارس)، مجله جغرافیا و توسعه، دوره ۱۰، شماره ۲۶، صص ۱ تا ۲۰

بیات، مقصود، (۱۳۸۸)، سنجش توسعه‌یافتگی روستاهای بخش کوار شهرستان شیراز با استفاده از روش تحلیل خوشه‌ای، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال بیستم، شماره پیاپی ۳۳، شماره ۱، صص ۱۳۱-۱۱۳

تبریزی، جلال، قاسمی، اکرم، مؤذن، سهراب (۱۳۹۲)، تحلیل عدم تعادل فضایی خدمات اقتصادی، اجتماعی شهرستان‌های استان زنجان، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال چهارم، شماره سیزدهم، صص ۳۴-۱۹

تقوایی، مسعود، نوروزی آورگانی، اصغر، الف (۱۳۸۶)، تحلیلی بر نحوه توزیع فضایی امکانات و خدمات روستایی و سطح‌بندی دهستان‌های استان چهارمحال و بختیاری، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، جلد بیست و چهارم، شماره ۳، صص ۷۴-

۵۶

تقوایی، مسعود، نوروزی آورگانی، اصغر، ب (۱۳۸۹)، تعیین و تحلیل سطوح برخورداری مناطق روستایی استانهای کشور با بهره‌گیری از روش تاکسونومی عددی و تحلیل خوشه‌ای، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماع، شماره ۵، صص ۹۱-۱۱۶
دانشور، معصومه، مقاله اینترنتی توسعه چیست، از وب‌سایت شاخص، ۱۳۸۴، <http://mradeli.blogfa.com>
دریاباری، سید جمال الدین، سعیدی، مرتضی (۱۳۸۶)، ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی دهستان چهاردانگه) مقاله اینترنتی

رحیمی، حسن، نیک سیرت، مسعود، (۱۳۹۱)، مکان‌یابی خوشه‌های علم و فناوری به روش تحلیل سلسله مراتبی و با استفاده از سیستم اطلاعات مکانی (مطالعه موردی خوشه علم و فناوری یزد)، فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد، سال نهم، شماره ۳۳
رضوانی، محمد رضا و صحنه، بهمن، (۱۳۸۲)، سنجش سطوح توسعه‌یافتگی نواحی روستایی دهستان آق قلاویندر ترکمن، فصلنامه روستا و توسعه

رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۳)، سنجش و تحلیل سطوح توسعه‌یافتگی نواحی روستایی در شهرستان سنندج، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، شماره سوم
سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان چهارمحال و بختیاری (۱۳۹۰) معاونت آمار و اطلاعات، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن - شهرستان کیار

صابری، حسین، (۱۳۸۴)، تعیین درجه توسعه‌یافتگی روستاهای شهرستان مشکین‌شهر به منظور دستیابی به راهبردهای توسعه با استفاده از روش موریس، پایان‌نامه geomeshkin88.persianblog.ir

ضرابی، اصغر، ابوالحسنی، فرحناز، ایزدی، ملیحه (۱۳۹۰)، تعیین سطح‌بندی توسعه و اولویت برنامه‌ریزی فضایی دهستان‌های استان اصفهان، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۶، شماره دوم، شماره پیاپی ۱۰۱، صص ۱۸-۱
طالشی، مصطفی، امیر فخریان مصطفی (۱۳۹۱)، کاربرد الگوهای کمی تحلیل فضایی جمعیت در آمایش سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی استان خراسان رضوی) فصلنامه پژوهش‌های روستایی، سال سوم، شماره چهارم، صص ۱۱۱-۱۳۴
علی‌آبادی، حسن، (۱۳۸۸) ظرفیت‌سازی در روستا - شهرها با نگرش ساماندهی سطح‌بندی سکونتگاه‌های شهری و روستایی مطالعه موردی: خراسان شمالی، مسکن و محیط روستا، شماره ۲۸ (۱۲۸)، صص ۴۴-۵۹

عنابستانی، علی اکبر، خسرو بیگی، رضا، تقی لو، علی اکبر، شمس‌الدینی، رضا (۱۳۹۰)، سطح‌بندی پایداری توسعه روستایی با استفاده از فن تصمیم‌گیری چند معیاره برنامه‌ریزی توافقی CP (مطالعه موردی روستاهای شهرستان کمیجان)، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال سوم، شماره دوم

منفردیان سروستانی، محسن (۱۳۸۶)، رتبه‌بندی مناطق مختلف شهری شهر شیراز از لحاظ درجه توسعه‌یافتگی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم اداری و اقتصاد

موحد، علی، فیروزی، محمدعلی، روزبه، حبیبی (۱۳۹۰)، تحلیل درجه توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان خوزستان با استفاده از روش تحلیل عاملی و تحلیل خوشه‌ای، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال دوم، شماره پنجم، صص ۴۳-۵۶
موسی پور میاندهی، پری، استعلاجی، علیرضا (۱۳۸۹)، تحلیلی بر سطوح توسعه‌یافتگی نواحی روستایی شهرستان بندر انزلی با تأکید بر مدل متغیرهای استاندارد شده، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، علمی-پژوهشی، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۱۳۵-۱۱۹
مهودی، مسعود، کریم زاده، حسین، (۱۳۸۵)، پهنه‌بندی بخش مرکزی شهرستان ورزقان برای مکان‌یابی مراکز خدمات روستایی با استفاده از GIS، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۵، صص ۲۲۴-۲۰۳

<http://www.4mahalgasht3000.blogfa.com/post-8.aspx>

<http://www.fa.wikipedia.org/wiki>

<http://www.ostan-chb.ir>

<http://www.geomeshkin88.persianblog.ir>

Klantari,khalil, fami, Shabanali & other(2008), Major Chilling Of Iranian Rural Communities ForAchieving Sustainable development, American journal of Agricultural And Biological Science, 3 (4): p 714-728

shaban,A. Bhol,LM(2000): Regional Disparities in Rural Development in India Journal of Development, vol 19.pp103-117,Hyderabad NIRD.